

slovenski čebelar

9

Letnik LXXXV — Leto 1983



slovenski čebelar

SLOVENSKI ČEBELAR
GLASILO ČEBELARSKIH
ORGANIZACIJ SLOVENIJE

št. 9

1. september

letnik 85

VSEBINA

Ivan Krajnc: Čebelje paše v jeseni	226
Jože Bregar: Čebelarjeva opravila v septembru	228
dr. Jože Rihar: Kaj je pred jesenjo treba vedeti o varrozi	231
Gregor Drolc: Kako čebelja družina najde dom	232
Martin Mencej: Spricho varoze ne smemo pozabiti na druge čebelje bolezni	234
Janez Mihelič prof: Zvonko Koplan čebelar z Dovjega na Gorenjskem	236
Martin Mencej: V mesecu septembru pride pri čebelah rado do ropanja	241
Oldrich Haragsim: Za prognoziranje gozdnega medenja je treba poznati in upoštevati sovražnike izločevalcev mane	244
inž. Ludvik Klun: Zanimiva čebelar-ska knjiga	247
Martin Mencej: Lucerna je tudi za čebelarje vedno bolj privlačna rastlina	248

IZ DRUŠTVENEGA ŽIVLJENJA

Jože Moškon: Čebelarjenje danes in jutri	249
Franc Šivic: Nekaj čebelarskih spominov	250
Anton Rozman: srečanje s koroškimi slovenskimi čebelarji iz Smihela	252

OSMR TNICE

BILTEN HP MEDEX

Ivan Esenko: Metode dodajanja matic	I
Ob zaključku vzrejne sezone	IV

CONTENTS

I. Krajnc: Bee forage in Autumn	226
J. Bregar: Beekeeper's occupations in September	228
J. Rihar: What should we know about varroa before Autumn comes	231
G. Drolc: How a bee family finds its home	232
M. Mencej: Because of varroa we must not forget other bee diseases	234
J. Mihelič: Zvonko Koplan — a beekeeper from Dovje in Upper Carniola	236
M. Mencej: Robbing is quite frequent with bees in the month of September	241
O. Haragsim: To prognosticate forest nectar flow one has to know and take into account also the enemies of manna secretion	244
L. Klun: An interesting beekeeping book	247
M. Mencej: Lucerne keeps beekeeping interesting also for beekeepers	248

FROM THE SOCIETY LIFE

J. Moškon: Beekeeping today and tomorrow	249
F. Šivic: A few beekeeping memories	250
A. Rozman: Meeting with Carinthian Slovene beekeepers from Smihel	252

OBITUARIES

MEDEX BULLETIN

I. Esenko: Methods of adding bee-queens	I
---	---

Slika na naslovni strani: Na plemenilni postaji Anton Janša pod Zelenico.

VIII. POSVETOVANJE O SODOBNEM ČEBELARSTVU — LJUBLJANA — GOSPODARSKO RAZSTAVIŠČE 15. DO 18. SEPTEMBRA 1983

Vse čebelarje vabimo, naj se udeležijo VIII. posvetovanja o sodobnem čebelarstvu in razstave sodobne čebelarske opreme. Posvetovanje bo v soboto 17. in v nedeljo 18. septembra 1983 v dvorani GOSPODARSKEGA RAZSTAVIŠČA v Ljubljani, hala B, novi del, vhod s Titove ceste ob prodajnem centru Slovenijales.

DNEVNI RED POSVETOVANJA

Sobota 17. 9. 1983

10.00 Začetek posvetovanja

10.30 Referati o selekciji čebel

14.00 do 16.00 Odmor

16.00 Referati o tehnologiji vzreje matic

19.00 Zaključek prvega dne

Nedelja 18. 9. 1983

10.00 Referati o čebeljih pašah, tehnologiji čebelarjenja in zdravstvenem varstvu čebel

14.00 Zaključek VIII. posvetovanja

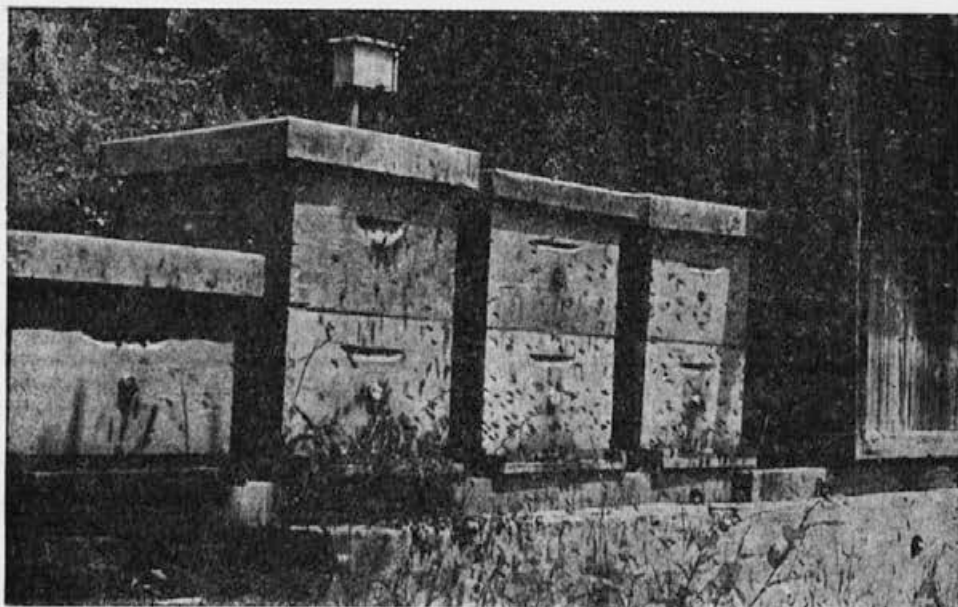
RAZSTAVA SODOBNE ČEBELARSKE OPREME IN ČEBELJIH PRIDELKOV

Razstava sodobne čebelarske opreme in čebeljih pridelkov bo odprta štiri dni. Razstavo bomo odprli v četrtek, 15. septembra ob 13. uri. Odprta bo do nedelje 18. septembra do 18. ure. Razstava bo v hali JURČEK NA GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU v Ljubljani in bo organizirana v okviru 14. razstave VRTNARSTVO—NARAVA—ZDRAVJE 83: Razstava bo izobraževalna in prodajna.

POZIV RAZSTAVLJALCEM

Vse čebelarske organizacije, društva in čebelarje obveščamo, da bo letošnja čebelarska razstava na GOSPODARSKEM RAZSTAVIŠČU v Ljubljani izobraževalna in prodajna. Vse, ki želijo sodelovati na letošnji razstavi s sodobno čebelarsko opremo ali prodajati svoje čebelje pridelke, prosimo, da se prijavijo do 10. 9. 1983 na ZCDS, Cankarjeva 3, Ljubljana. Za razstavljalce čebelarske opreme, ki so člani čebelarske organizacije, bo razstava izredna priložnost za prikaz razvoja čebelarstva in prodajo čebeljih pridelkov. Poskrbeli bomo tudi za prevoz eksponatov na razstavo. Letos bomo prvič podelili posebna priznanja za najboljše inovacije na področju čebelarske opreme in pribora trem posameznikom, ki bodo sodelovali na razstavi.

ZCDS



Na plemenilni postaji »Anton Janša« pod Zelenico.

ČEBELJE PAŠE V JESENİ

IVAN KRAJNC, MAREZIGE

Pri nas so res redki kraji, kjer bi se za čebele dobila izdatna jesenska paša. Vendar pa se ob naših rekah in potokih ter njih pritokih še vedno najdejo neobdelana zemljišča: razne sipine, močvirja, pašniki in otoki, ki dajejo čebelam nekaj paše. Cvetje tukaj, ob robovih meja in ob kolovozih ter ob železnici, posebno zlata rozga, je v jeseni zelo dober vir nektarja. V Sloveniji je le tu in tam na strjenih površinah dobra bera za čebele, medtem ko v Dalmaciji, Liki, Hercegovini, Primorju in na otokih ravno v jeseni cvetejo izrazite medovite rastline, od katerih je najbolj znan žepek ali šetraj.

Žeppek ali šetraj (*Saturela montana*) je polgrmičasta večletna trajnica, ki raste na kamnitem zemljišču v Črni gori, Hercegovini, Liki in v Hrvaškem Primorju, kakor tudi na dalmatinskih otokih. Cvete v avgustu in septembru. Razlikujemo dve vrsti žepka, in sicer

plavi in beli žepek. Beli raste v nižjih, plavi pa v višjih legah. Pravijo, da plavi bolj medi.

Ta rastlina zraste v majhnih grmičkah tudi do 40 cm visoko. Lističi so drobni. Vsako pomlad poženejo pogankji iz vejic in na vrhu mladik se razvijejo drobni cvetovi.

Žeppek raste včasih naravnost iz skale, na kateri ni niti pedi zemlje. Ker pa se začne njegova rast in razvoj prav v poletju, ko na kraških tleh ni padavin, ga pogosto uničita suša in burja. Kadar je dovolj padavin, začne cveteti v začetku avgusta, sicer pa pozneje. Najprej začne cveteti v višinah, potem pa se cvetenje spušča v nižine. Glavna paša lahko traja tudi mesec dni. Ob ugodnih vremenskih prilikah žepek res sijajno medi in čebelarji lahko večkrat točijo, saj je dnevna bera včasih po več kilogramov. Seveda je tako izdatno medenje mogoče kvečjemu vsako peto ali šesto leto. Žeppek ne medi

vselej, pa naj bo še tako bujno razvit. Zakaj ne med, je težko reči. Prav gotovo pa mora imeti že spomladi, ko se začne razvijati, dovolj moče. Padavine se morajo ponavljati v presledkih, ob cvetenju pa mora biti toplo in brezvetrno vreme. Burja napravi konec medenju. Ker med poredkoma, mora čebelar biti res oprezen, preden se odloči za prevoz. Od domačinov mora imeti ugodne podatke o dežju že od zgodnje spomladi dalje.

Jesenska resa (*Calluna vulgaris*) je večletna trajnica; raste kot vlesenel polgrm do 50 cm visoko. Ima bledorožasto cvetje grozdaste oblike. Cvete od prve polovice avgusta pa tja do prvih slani. Rada ima kislasto zemljo in je navadno tam, kjer raste praprot.

Jesenska resa (*Calluna vulgaris*) je razprostranjena po vsej Evropi, severnozahodnih in severnih deželah Azije in v Severni Ameriki. V baltičkih deželah in na Irskem, kakor tudi v Angliji je resa glavna paša, medtem ko pri nas raste največ v Liki v okolici Gospića. Tudi v okolici Ogulina. Duge Rese, na Kordunu, Baniji, v Bosni in celo v Sloveniji jo imamo, kjer pa žal nikoli ne med. Jesenska resa je zelo odporna proti suši, vendar je za njen razvoj potrebno mnogo vlage. V sušnih letih jesenska resa ne cvete, vendar preživi v še tako veliki suši. Cvete takrat ko žepok, vendar na resi ni nikoli tako obilnih ber kakor na žepku. Za

medenje je potrebna temperatura: ponoči okrog 14° C, podnevi pa se mora temperatura dvigniti vsaj a 28° C in več. Največje bere so devno do 3 kg. Kadar je dobra letina, naberejo čebele tu do 15 kg in zimsko zalogo. Pri še tako slabi letini naberejo čebele na jesenski resi zimsko zalogo. Čebelarji iz vse Jugoslavije vozijo svoje čebele na Ličko polje od Perušića do Gračaca. Največ čebelarjev je iz Slovenije.

Med jesenske rese se ne da točiti. Če pa je pomešan z medom smiljke in materine dušice, se ga da iztočiti, medtem ko čiste rese kljub ogrevanju nikoli ni mogoče popolnoma iztočiti.

Med jesenske rese je temno rumen. Je dobrega okusa, vendar neprijetnega vonja. Kristalizira po 2 do 3 mesecih. Čebele, posebno v Primorju, na njem odlično prezimijo, ker vsebuje obilo cvetnega prahu. Gledan skozi mikroskop, se razlikuje od vseh drugih vrst medu zaradi iglastih kristalov. Jesenska resa se razmnožuje s semenom in s koreninami.

Ajda (*Polygonum fagopyrum*) cvete takrat kot jesenska resa. Žal pa že leta ne med. Vzrok za to je neznan, vendar domnevajo, da jo sejejo preveč pozno, tako da ob cvetenju nočne temperature ne dosega potrebnih toplote.

Polaj (*Mentha pulegium*). Na Hrvaškem, zlasti pa na Lonjskem polju v Slavonski Posavini, na Mokrem polju in še ponekod drugod raste na več-

Najboljše jesenske paše imamo pri nas v SR Hrvaški predvsem v Dalmaciji.



jih površinah polaj, ki mu pravijo Hrvati metvica. Njene korenine so precej močne, zeleni listi ovalni, cvetovi modri. Cvete od julija do septembra. Najraje raste tam, kjer stoji pozimi voda. Paša na njej traja le tri tedne. Računajo, da v desetih letih le dvakrat dobro medi.

Meta ima močan vonj po mentolu:

med je temno rdečkaste barve in je zelo zdravilen.

Za čebelarstvo, posebno pa za prevaževalce, so te štiri paše najbolj važne, medtem ko so vsi drugi viri za čebele bolj ali manj le paberkovanje. V vinorodnih krajih pridobijo čebele tudi nekaj na grozdju in bršljanu.

ČEBELARJEVA OPRAVILA V SEPTEMBRU

JOZE BREGAR

Za večino Slovenije je september mesec, ko čebelarji pospešeno pripravljajo svoje družine za zimo. Vreme postaja vse hladnejše in naravni viri medicinine in cvetnega prahu so vse bolj skopi. Večinoma je zdaj tudi konec otave, količina posejane ajde pa je zadnja leta tako majhna, da za čebelarje skoraj ni več pomembna. Ponekod na gozdnih območjih v tem času še lahko medi hoja in ravno na to morajo biti čebelarji zelo pozorni.

Ko pripravimo čebele za zimo, jih tisti, ki jih prevažajo, najprej postavijo na mesta, kjer bodo prezimovale. Vedeti moramo tudi, kakšen med imajo v svojih panjih. Če je to hoja ali kostanj, se bomo vsekakor odločili, da bomo ta med odstranili iz panjev. Točenje v tej brezpašni dobi je seveda precej težavno delo. Predvsem moramo biti pozorni na rop. Vsako delo moramo opraviti na hitro, ne smemo ničesar polivati okrog panjev. Pregledamo tudi gnezda. Če smo ugotovili, da je gnezdo pri strani panja, ga bomo prestavili na sredino. Iz panjev bomo zdaj odstranili satje, ki ga bomo pretopili, prav tako pa tudi novo satje in morda le na pol dograjene satnice. V panjih naj bo le lep in že nekajkrat zaleženo satje. Na takem čebele najlepše prezimijo. Seveda bomo izpraznili medišča in na matične rešetke že položili opaž. Pri nakladnih panjih bomo odstranili mediščne naklade in družine uredili v dveh ali morda v

eni nakladi, odvisno pač od njihove moči. Oceniti moramo tudi, koliko zimске zaloge bomo dodali.

Krmljenje za zimsko zalogo je zelo pomembno opravilo, ki mora biti natančno in strokovno opravljeno. Vedeti moramo, da naj bi imele družine v AŽ panjih za zimo 12 do 15 kg hrane, v nakladnih panjih pa 15 do 20 kg. Glede na količino, ki jo bomo dodali, bomo določili dnevno količino klaje. Raztopino, ki jo bomo dodali, morajo čebele temeljito predelati. Ne dovolj predelana hrana je lahko pozimi in zgodaj spomladi vzrok različnih neveselosti. Za večino Slovenije velja, da morajo čebele dobiti svojo zimsko zalogo nekako do 10. oktobra, v hladnejših krajih kakšen dan prej, v toplejših pa tudi kakšen dan kasneje. Raztopina, ki jo bomo dajali čebelam, naj ne bo prerodka. Verjetno je najprimernejša v razmerju 1 : 1. Dodajanje sladkornih pogač ni priporočljivo.

Čebele jih jemljejo zelo počasi in tudi predelajo jih precej težje. Če imamo čebele neposredno v bližini doma, jim bomo ustrezno količino raztopine pokladali vsak zvečer po končanem izletavanju. Pri tem je potrebno biti zelo pozoren zaradi polivanja, ki lahko kaj hitro privabi roparice. Če čebel nimamo v bližini doma, bomo dodajali večje količine klaje hkrati, vendar v takšnih pitalnikih, ki kolikor toliko omogočijo postopen odvzem. Zelo pri-

Zelo primeren pitalnik za nakladne panje, ki je dovolj velik in omogoča postopen odvzem razstopine je na zadnji razstavi v Ljubljani razstavljal čebelar Anžel iz Griž

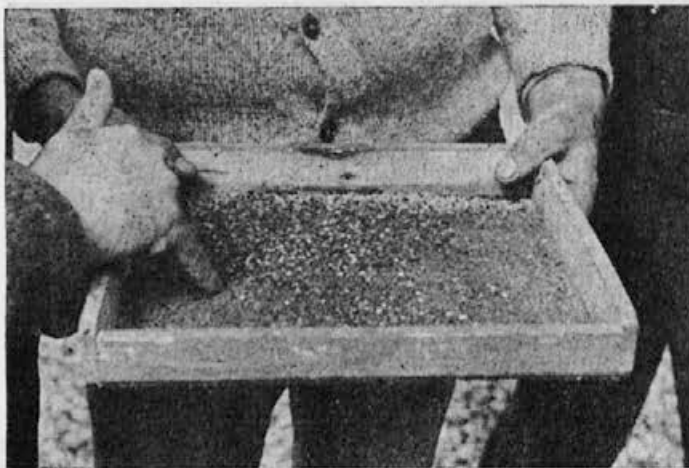


merni so vakuumski, pa tudi delo z njimi je zelo preprosto.

Pred začetkom dodajanja zimske zaloge bomo uredili še stanje pri nenormalnih družinah. S tem mislimo izredno slabe družine in rezervne družinice ter mogoče še kakšno brezmatično. Vedeti moramo, da prešibka družina zimo le težko preživi in se še težje spomladi ustrezno razvije. Rezervne družinice sicer lahko prezimujejo, vendar jih bomo kot takšne prezimili le v izjemnih primerih. Seveda nikakor ne bomo zazimili brezmatičnih ali morda že trotavih družin. Takšne družine praviloma ne preživijo zime, če pa jo že, so lahek plen tihega ropanja spomladi.

V tem mesecu pripravimo tudi vse potrebno za plinjenje proti varozi. Letošnjo jesen bomo morali to storiti prav gotovo vsi čebelarji pri nas. Zelo dvomljive so trditve nekaterih, ki pravijo, da pri svojih čebelah tega škodljivca še niso našli. Ali ga niso iskali ali pa pri tem niso bili dovolj vztrajni. Pri obvladovanju škodljivca je trenutno najbolj učinkovito jesensko plinjenje po navodilih, ki so priložena posameznim zdravilom. Nekateri se sicer zanašajo, da so z izrezovanjem trotovine škodljivca dovolj omejili in tudi v našem listu smo lahko brali o učinkovitosti tega postopka, kar pa

pri nas še ni bilo dovolj preizkušeno in je vsekakor bolje, da opravimo plinjenje temeljito. Iz sveta prihajajo tudi poročila o tem, kako je vsak spopad z zajedalcem brez jesenskega plinjenja obsojen na poraz. Za plinjenje bomo potrebovali lesen okvir, velik kot dno panja in preko tega okvira bomo napeli mrežo. Pod okvir položimo karton ali pa kar papir, ki ga ob robu namažemo z lepljivo snovjo. Pri nekaterih zdravilih izdelovalec sicer trdi, da to ni nujno, prav gotovo pa ne bo odveč. Pripravo bomo prej ali slej gotovo potrebovali, ker ne bomo vedno plinili z istim sredstvom. Vsa plinjenja v eni sezoni bomo obvezno opravili z enim sredstvom. Nekateri čebelarji so si priskrbeli več različnih sredstev in jih različna tudi že uporabljali. Najbrž so bili pri tem učinkoviti, niso pa upoštevali, kakšno izredno sposobnost ima naš sovražnik za pridobivanje imunitete proti tem sredstvom. Kaj lahko se jim zgodi, da že v bližnji prihodnosti ne bodo mogli uporabiti nobenega sredstva, ker nobeno ne bo učinkovalo. Delo mora biti opravljeno temeljito. Zanašajmo se tudi samo na sredstva, ki so pri nas za zdravljenje registrirana in od pristojnih oblasti potrjena. Vsekakor bo plinjenje učinkovitejše tudi, če bomo plinili vsi. Močno okužena posamezna čebelarstva



Pri AŽ panjih z vgrajenim osmukalnikom je lahko jeseni pri plinjenju smukalnik lovalec omamljenih varoz. Paraziti namreč padajo v predal smukalnika

so lahko drugo leto izredno nevarna žarišča okužb, zato ne dovolimo, da bi kdo tega ne opravil zaradi neznanja ali malomarnosti.

Morda bi zdaj ob koncu spregovorili tudi o nekaterih problemih, ki so jih imeli čebelarji prevaževalci kljub vsej dokumentaciji na posameznih pasiščih. Nekateri so morali zaradi nesoglasij posamezna pasišča celo zapustiti, ker so se bali, da bodo kaj zlega storili njihovim čebelam. Bili so tudi primeri, da so morali posredovati organi milice. Vzrok je v tem, ker so si nekatera čebelarska društva brez kakršne koli zakonske osnove prisvojila nekatere pristojnosti. Tudi v naše uredništvo je prišel dopis, naj bi objavili oglas, da je neko pasišče zasedeno. Oglasa seveda nismo objavili, ker bi bil nezakonit. Pri nas pašnega katastra še nimamo. Seveda ga bomo morali napraviti in pristojni organi ga bodo potrdili in dodelili tudi pristojnosti v zvezi z njegovim izvajanjem. Do takrat pa ne more prav nihče, ne posameznik in ne društvo, odločati in posamezne čebelarje odganjati, če so ti upoštevali vse druge ustrezne predpise, ki že veljajo. V naši gospodarski situaciji se borimo za vsako zrno pšenice in za vsako kapljico medu. Omejevanje izkoriščanja naravnih virov bi se kaj lahko okvalifici-

ralo kot skrajno dvomljivo obnašanje do naših stabilizacijskih naporov. Če pomislimo, da so posebno jeseni ob pojavih ropanja čebele same sebi najhujši sovražnik, mar ne bi bilo skrajno žalostno, če bi se kaj podobnega dogajalo tudi med čebelarji? Kako bi sicer lahko rekli o grožnjah posameznim čebelarjem s strupi in čim podobnim? Mar ne bi bilo bolje, da bi se organizirali in se spodobno dogovarjali ter tako ustvarili veliko več narodnega bogastva? Ali bomo morali zaradi ljubelega miru poklicati na pomoč koga drugega? Torej še enkrat: vsa omejevanja pasišč čebelarjem, ki so sicer imeli vso potrebno dokumentacijo, so popolnoma nezakonita in tisti, ki so to poizkušali, so vredni moralne obsodbe vseh nas čebelarjev in tudi drugih. Tako seveda ne bomo razvili čebelarstva in tudi ne povečali čebeljih pridelkov.

Bili so tudi čebelarji prevaževalci, ki so se na pasiščih obnašali nekoliko predrzno. Niso upoštevali, da so postavili čebele preblizu naselij in poti in so pogostokrat tudi ovirali domačine pri njihovih rednih opravilih. Tudi oni bi morali ravnati drugače.

Prosim čebelarje, prizadete in nepri-
zadete, naj mi ne zamerijo ostrih besed. Sam nisem bil prizadet, ker letos nisem prevažal iz čisto osebnih vzro-

kov. Žal mi je, da se je nekaj znancev vrnilo domov z grenkobo, a so si vse leto prizadevali nekaj ustvariti s svojim delom in tako koristiti sebi in širši skupnosti. Prihajajo poznojesenski in zimski meseci, ko bodo naše čebelar-ske družine in društva živahneje de-

lovala. Morda bo na kakšnem sestanku potreben tudi razgovor o medsebojnih odnosih med čebelarji, ki pa mu naj bo v vsakem primeru cilj, pridobiti še več čebeljih pridelkov in si pri tem medsebojno in tovariško pomagati.

KAJ JE PRED JESENJO TREBA VEDETI O VAROZI

PROF. DR. JOZE RIHAR

V avgustu smo, ko se čebelje družine že pripravljajo za zimo. Živalnost družine se je zmanjšala, čebele ne gojijo več trotovske zalege.

Domalega večino naših čebelarjev zanima, kaj se je dogajalo doslej in kaj se sedaj dogaja v čebeljih družinah, ki imajo v svoji sredi zajedavca — krplja Varroo jacobsoni.

Zanj vemo, da napada hkrati čebeljo zalego in odrasle čebele. Vemo tudi, da je tempo razmnoževanja pri krplju zelo nagel, dvainpolkrat hitrejši kot pri čebeli. Ker se krpelj spomladi in med letom tako naglo razmnožuje, ga je v družinah jeseni največ. Čebelje družine množično odmirajo, propadajo prav v pozni jeseni. Ravno odmiranje družin v jeseni je značilnost varoze. Pri nobeni doslej znani bolezni čebel družine niso odmirale pred zimo. Čebelarji so nam tudi poročali, da so se čebele v septembru in oktobru v obliki rojiča izselile iz panja in se skušale vseeliti v drug panj. Ta pojav je za čebelarstvo zato nekaj povsem novega. Nepričakovano in nenavadno je bilo npr. to, kar se je pretekle jeseni dogodilo v Zahodni Nemčiji, v deželi Hessen. Na majhnem področju je v oktobru propadlo nad 2000 čebeljih družin.

Zanima nas, kaj se dogaja v čebelji družini, preden preide v takšno kritično stanje.

Čebelje družine, ki imajo konec zime, na začetku zaleganja, v gnezdu krplje, se slabo razvijajo. Od jakosti oku-

žbe je odvisno, koliko se bo izvalilo zdravih, koliko pohabljenih mladice. Matica zalega v tem času v omejenem obsegu, npr. v februarju odloži poprečno po 135 jajčec, v prvi polovici marca poprečno po 220 jajčec dnevno. Če je v močno napadeni družini število krpljev večje, kot je število novovzrejenih ličink, preide na vsako čebeljo ličinko po več krpljev. Nerazvite, defektne mladice, ki jih čebele izmečejo iz celic, vidimo pri spomladanskem pregledu med drobirjem na dnu panja. Družina začne pridobivati pra živalnosti šele potem, ko matica v drugi polovici aprila in v maju odloži dnevno po 1000 in več jajčec. Čebele začno v tem času graditi tudi trotovino, kamor samice krplja najrajši odlagajo jajčeca. Družina postane živalna in ob nastopu paše nabere tudi presežke medu. Vendar tako kot je naraščalo število članov čebelje družine, se je v njej večalo tudi število krpljev.

Odnosi med številom čebel in številom krpljev v čebeljem gnezdu pa se začno spreminjati, ko paša preneha, ko matica začne zmanjševati obseg zaleganja. Čebele tudi ne gojijo več trotovine in povečano število krpljev začne iskati čebelje ličinke. Teh pa je — kot smo videli — konec poletja postopoma vedno manj. Kakovost na novo izležennih čebeljih mladice je čedalje slabša. Vedno manj se izvali zdravih mladice, vedno več defektnih. Če čebelji družini ne pomagamo, propade.

Kako ocenimo, da je družina poleti v kritičnem stanju, da ji grozi propad v pozni jeseni ali pozimi?

Približno oceno o napadenosti dobimo, če panje opazujemo pri žrelih. Kadar vidimo pri žrelih krplje, ki jih čebele iznašajo, je stanje zelo kritično. — Bolj zanesljivo sliko dobimo, če družine dimimo s kakim akaricidom (npr. z apiakaridimom, danikoroperom, novim folbeksom Va). Če najdemo na podloženem papirju v poprečju 500 do 2000 krpljev, je družina ogrožena, tj. močno napadena.

Kadar so družine močno napadene, priporočajo kombinirane postopke.

Dopolnilno pričnemo krmiti že v avgustu. Čebele, napadene od krplja, so slabotne in bi jih predelava sladkorne raztopine v septembru in oktobru še dodatno izčrpala. Najbolj ugodno je, če jih prezimimo na medu.

Število krpljev v panju zmanjšujemo z biološkimi ukrepi, z dimljenjem, s

kemičnimi sredstvi ali kombiniramo s prvo in z drugo.

Narejanje rojev in postopek »lovec — sat« sestoji na kratko v naslednjem.

Iz panja odvezamemo vse zaležene sate, z zalego razne starosti in čebelami vred. V njem pustimo le en sat z najmlajšo zalego. Čez pet ali šest dni, ko bo tudi na tem mestu zalega pokrita, odvezamemo še ta sat. Ko v narejencu (brez matice) ni več pokrite zalege, čebele dimimo, z njimi pa potem ojačamo družine, katerim smo odvzeli zalego. Če je paša ali če družine dražilno krmimo, se bodo v 6—7 tednih ojačale in bodo postale sposobne za prezimovanje.

Priporočamo tudi knjigo Bolezni, škodljivci, zastrupitve čebel, v kateri je izčrpno poglavje o varozi napisal mag. veterine Dj. Sulimanović, prof. J. Rihar pa poglavje o bioloških ukrepih v borbi s čebeljimi boleznimi.

(Radijsko predavanje)

KAKO DRUŽINA NAJDE DOM

GREGOR DROLČ

Čebele izvirajo iz tropskih krajev, kjer še danes živita dve od štirih vrst (apis florea in apis dorsata). Drugi dve vrsti (apis cerana in apis mellifera) pa sta se postopoma razširili severno in južno od ekvatorja. V območjih predvsem zmerne podnebja sta se soočili s problemom prezimovanja, torej z obdobjem, ko v naravi ni bilo mogoče nabirati ne cvetnega prahu ne nektarja in ko je temperatura padla pod točko, pri kateri so čebele še zmožne letenja (9° C).

V tropskih gozdnih živijo čebele na prostem v visečih gnezdih visoko na vejah orjaških dreves (a. dorsata) ali na tanki veji kakega drevesa ali celo kar na palmovem listu (a. florea). Povsem različno pa je življenje čebel a. cerana in a. mellifera, kar je posledica izpostavljanja klimatskim razme-

ram. Sčasoma so odkrile, da so drevesne votline zanje lahko kar primeren dom. Odprla se jim je možnost za izrabljanje novega življenjskega prostora. Prišlo je do naravne selekcije, ko so prezimovanje preživele le nekatere, zanj sposobne družine.

Čebelam zadostuje za prezimovanje deset ali več kilogramov medu, ki ga uporabijo predvsem za segrevanje votline. Že v poznem poletju se čebele pripravljajo na zimo. Gnezdo se oži, čebele se stisnejo v gručo. Ko se bliža zima, ko začne temperatura skokovito padati, razširjajo čebele toploto z vibracijo svojih letalnih mišic. Na površini gnezda vzdržujejo temperaturo okoli 10° C, medtem ko je v sredini gnezda precej višja, kar omogoča zaleganje matic že pozimi. V bivališču z zadostnimi količinami medu in dru-

Družina je v tem primeru našla najprimernejše domovanje v skalnati votlini, kjer jo je v okolici Kopra našel iznajdljivi domač čebelar.



gimi primernimi pogoji prezimijo čebele tako povsem mirno.

Kot vidimo, je problem prezimovanja, s katerim sta se soočili čebelji vrsti a. cerana in a. mellifera, izrednega pomena v načinu življenja čebeljih družin nasploh. Čebelam so se morale razviti sposobnosti za izbiranje trajnega, za prezimovanje primerne bivališča, ki je v gozdovih ponavadi kar drevesna duplina. To nalogo so sprejele čebele izvidnice.

Pri iskanju novega bivališča — dupline — upoštevajo kriterije, ki označujejo velikost in višino vhoda, njegovo lego glede na sonce ter obliko in prostornino dupline. Izvidnice se ogibajo premajhnim duplinam, ki onemogočajo sprejem zadostnih količin hrane za prezimovanje, prav tako pa tudi velikih, ki otežujejo širjenje toplote. Primernejše so dupline z vhodi, ki so zadosti visoko in tako manj dostopni roparjem. Prednost imajo tudi manjši vhodi, ki jih čebele lažje branijo in ker pomagajo k izolaciji pred zunanji vplivi. Vhod na dnu dupline pa prispeva, da so toplotne izgube zaradi cirkulacije zraka čim manjše.

Iskanje doma je del rojenja, pravzaprav nujnost za obstanek nove družine. Rojenje spremlja obdobje intenzivnega razvoja zalege, ki močno poveča jakost družine, tako da povzroči

prenapolnjenost bivališča. Čebele potegnejo nastavke za bodoče matičnike. Ko jih matica zaleže, se začne življenje družine naglo spreminjati. Zaleganje prične stagnirati, dokler z njim matica popolnoma ne preneha. Čebele posedajo po satovju in komaj čakajo, da bo matica pripravljena na odhod.

Ob lepem vremenu, nekako po devetih dneh, ko je matica zalegla prvi matičnik, čebele rojijo. Stara matica v spremstvu približno polovice čebel zapusti svoj dom in potuje do bližnjega, začasnega kraja. Večinoma so to drevesne veje in grmovja, kjer se roj v obliki grozda zbere v gručo.

Medtem ko roj visi na veji, iščejo čebele izvidnice novo bivališče. Njihovo iskanje obsega radij do 10 km. Čebele izvidnice imajo nalogo poiskati čim primernejši kraj za nastanitev brezdomne družine. Izvidnice so starejše pašne čebele z dobro razvitim čutom za orientacijo okoli prvotnega bivališča. Dokler so izvidnice, se pašne čebele omejujejo izključno na iskanje novega kraja. O kvaliteti odkritih krajev se izvidnice med seboj sporazumevajo s plesi. Ples izvidnice obvešča druge izvidnice na možnost novega doma, ne pa na področje medenja. S smerjo plesa kažejo na smer, kjer je tak kraj, s tempom plesa pa njegovo oddaljenost. Z nepretrganim

spremljanjem vedenja izvidnic lahko ugotovimo, kako se čebele dogovorijo za novi dom. Sprva raziskujejo izvidnice samostojno. Vsaka poišče najbolj perspektiven kraj, o katerem obvesti druge izvidnice v roju s plesom. Nekateri kraji so predstavljeni z živahnimi plesi, ki se dalj časa ponavljajo, drugi pa z neizrazitimi, skoraj neopaznimi. Živahnost plesa kaže na kvaliteto najdenega kraja. Ko je čebela zaposlena s plesom, naleti na čebelo, katere ples je izrazitejši. Taka čebela občuti živahnejši ples in odleti pregledat kraj, ki ga ples označuje. Če je tak kraj resnično primernejši, začne to naznanjati z novim plesom v roju. Po tej poti se čebele postopoma dogovorijo o najprimernejšem kraju ali duplini.

Brž ko se izvidnice odločijo o prihodnjem domu, začnejo delati cikcakaste poti skozi roj, da seznanijo druge čebele o razpustitvi grozda. Tik pred razpustitvijo se temperatura roja dvigne na okoli 36° C, na stopnjo, na kateri čebelje letalne mišice najbolj delujejo. Glasen šumeči zvok, ki izvira iz grozda, je mešanje globokega

brenčanja čebeljih kril in rezkih medlih glasov. Zvok doseže vrh, ko začne grozd, oblikovan iz verige visečih čebel, razpadati. V nekaj minutah grozd popolnoma razpade in oblikuje oblak s premerom približno 10 metrov. Izvidnice seznanjajo čebele s smerjo bodočega doma z letenjem skozi roj. Sprva se roj seli počasi. Prvih nekaj deset metrov preleti v počasnem tempu, ki ga pospešuje, tako da doseže že po prvih dvesto metrih hitrost okoli 10 km na uro. Ves čas pa leta le nekaj metrov nad vegetacijo.

Ko pride roj do doma, dajo izvidnice nekaj signal za ustavitel. Zatem se izvidnice spustijo iz oblaka k vhodu bodočega doma in izpustijo feromon iz Nossanove žleze. Feromon — kemični signal, zaznajo čebele kot vonj, ki označuje vhod v novo bivališče.

Kmalu potem, ko sprejmejo signal, se v obliki vrtinca razporedijo v duplino. Po približno 30 minutah so varno znotraj novega doma. V nekaj urah očistijo še njegovo notranjost in zunanost, začnejo graditi satovje in izletavati po nektar in cvetni prah. Nova družina je osnovana.

SPRIČO VAROZE NE SMEMO POZABITI NA DRUGE ČEBELJE BOLEZNI

MARTIN MENCEJ

Zadnja leta je čebelarjeva pozornost glede čebeljih bolezni v glavnem, če že ne povsem, usmerjena na bolezen varozo. To je deloma razumljivo, ker govorijo in pišejo največ o tej nevarni bolezni, ki se je tudi pri nas že razširila na vsa čebelarstva. Pri tem pa kaj radi pozabljamo na druge bolezni, ki prav tako lahko ovirajo uspešno čebelarjenje, če pravočasno ustrezno ne ukrepamo in se ne borimo proti nji.

Naj navedemo primer, ki gotovo tudi pri nas ni osamljen.

Spomladi 1980. leta sporoča institut za zdravstveno varstvo čebel v Ljub-

ljani: Povzročiteljev kužnih bolezni vaših odraslih čebel v vzorcih mrtvic nismo našli; prav tako nismo ugotovili povzročiteljev varoze. Leta 1981 je pokazala diagnoza v isti ustanovi: V skupnem vzorcu mrtvic vaših čebeljih družin smo ugotovili samo povzročitelje nose mavosti, nismo pa ugotovili povzročiteljev varoze. Ker je sporočilo diagnoze spomladi 1982. leta iz ne pojasnenih vzrokov odpadlo, je bila lastnikova pozornost usmerjena na varozo, na noseno pa ni bil primerno pozoren, predvsem še zato ne, ker so bile družine živahne in so se lepo razvijale. Kljub temu, da hoja ni medila,

je bila bera zelo dobra, saj je točil kar trikrat. Zato so se pa pokazale porazne posledice letošnje pomlad.

Prvi spomladanski čistilni izleti so bili v sončnih dneh že konec januarja, in to razveseljivi, kar je opogumilo lastnika stojišča. Ko pa je prišlo v februarju do prvega hitrega pregleda družin, je bila podoba vse prej kot razveseljiva. V prvi družini je bila večina čebel mrtvih na dnu panja ali pa so se obupno borile za življenje in le manjši del je bil na površinah pokrite zalege. Ker ni bilo niti kaplje medu v satju, je bil lastnik prepričan, da so pomrle od gladu. Vse družine pa so dobile sorazmerno enako količino zimske zaloge. Tudi precejšen del drugih družin je bil oslavljen, čeprav so šle močne v zazimljenje. Zaradi nezadostne pozornosti na to, da so nosemave čebele nenehno lačne in da zavoljo tega porabijo veliko več hrane kakor pa zdrave čebele, je bila zimska zaloga predčasno izčrpana in zato je bilo tudi zalege v teh družinah malo.

Izvid instituta za zdravstveno varstvo čebel letošnje pomlad se je glasil: nosema apis Z. in varoa j. Situacija je bila jasna. Podcenjevanje bolezni nosema se je krepko maščevalo. Ni pa to edini primer pri nas in ne dogaja se to samo pri nas. Do podobnih ugotovitev prihajajo tudi v tujini.

Ko v Sovjetski zvezi preučujejo stopnjo odpornosti čebel in ocenjujejo nagnjenost k tej bolezni, pa poročajo iz Bolgarije, da so zadnja leta specialisti in čebelarji zanemarjali nosemavost čebelnih družin prav zaradi tega, ker so zadnja leta glavno pozornost naravnali na varozo. Pozabljali so na izkušnje iz let 1954—1958, ko je samo v severnovzhodnem delu države odmrlo zaradi noseme več kot deset tisoč čebelnih družin. Ker pa zadnjih nekaj let zavoljo varoze niso bili dovolj pozorni na nosemo, se jim je bridko maščevalo. Medtem ko so imeli v državi 1977. leta le 14 žarišč te bo-

lezni z 299 bolnimi družinami, so imeli 1980. leta že 219 žarišč z 8325 obolelimi družinami, 1981 pa 22.598. Tako poročajo v letošnji 4. št. njihovega glasila Pčelarstvo.

Da je pri nas več obolenj, kot pa poročajo in kaže statistika, je razumljivo, ker vsi ne dajejo spomladi svojih čebel v pregled ustrezni čebelarški službi. Nosema se je pojavila v navedenem čebelarstvu, ko so čebele prepeljali v drug kraj, kar je povzročilo domnevo, da je prišlo do okužbe iz sosednjih stojišč v novem kraju. Ta domneva pa ni utemeljena, ker se bolezni ne prenaša neposredno, ampak samo posredno, se pravi, z okuženimi sredstvi, satjem, z okuženimi roji, z okuženo matico in podobno.

In kako ukrepati pred zazimljenjem?

Zdravljenje nosemavih družin ni lahko, posebno še, če nismo ustrezno ukrepali takoj ob pojavu. Brezbrižnost do obolele čebelne družine v poznem poletju in v jeseni se spomladi krepko maščuje. V zimo morajo okužene čebelne družine samo z neokuženo matico. V okuženih družinah jih moramo zamenjati. V brezpašni dobi, tj. v avgustu in v začetku septembra, bomo stimulatивно pitali s sladkorno raztopino, ki ji bomo dodali nosemak. Takšno raztopino pa čebele nerado sprejemajo, če je zunaj paša. Če je zunaj paša, čebele pa moramo zdraviti, priporočajo nekateri, da zdravilno raztopino poštopimo po zalegi.

Moči družine, ki jo nameravamo zazimiti, ne bomo ocenjevali po njeni številčnosti nasploh, ampak predvsem po njeni kakovosti, to je po tem ali sestavljajo družino v glavnem čebele, ki so se zvalile po 15. avgustu. Samo te bodo prezimile. Zato bomo skrbeli za zalego in zalogo v mesecu avgustu in septembru, da spomladi ne bo razočaranj in nevšečnosti.

Vsekakor bomo razen na varozo pozorni tudi na druge bolezni, da ne bo prišlo hkrati do dveh obolenj.

ZVONKO KOPLAN ČEBELAR Z DOVJEGA NA GORENJSKEM

JANEZ MIHELIC PROF.

Med našimi čebelarji so zbudili veliko zanimanja, pa tudi dvomov, intervjuji in članki čebelarja Zvonka Koplana z Dovjega pri Mojstrani, ki so jih zadnji dve leti objavljali v različnih časopisih in revijah. Resnično so bile nekatere njegove izjave s področja čebelarstva težko dojemljive tudi za stare čebelarske »mačke«, zato so jih sprejeli s precejšnjo mero nezaupanja. Vsem je bilo jasno le to, da čebelar Koplan preizkuša novo tehnologijo čebelarjenja, ki naj bi bila prilagojena pašnim in klimatskim razmeram na Gorenjskem, pri tem pa uporablja dobre strani listovnega in nakladnega panjskega sistema. Po njegovih izjavah je s to novo tehnologijo dosegel tudi izredne uspehe pri čebelarjenju; ti pa so bili takšni, da je prav zaradi njih večina čebelarjev pričela dvomiti v resnost njegovega početja.

Ob letošnji proslavi 100-letnice čebelarsko-sadjarskega društva za Gorenjsko in odkritju spominske plošče Mihaelu Ambrožiču v Mojstrani pa je tovariš Zvonko Koplan izrazil predsedniku ZČDS Andreju Petelinu željo, da bi slovenskim čebelarjem podrobneje predstavil svoj sistem čebelarje-

nja, da bi tako lažje presojali njegovo tehnologijo čebelarjenja in možnosti, ki jih ponuja.

To je bil tudi vzrok, da sva ga z inž. Ludvikom Klunom obiskala na njegovem domu v Dovjem in si na mestu samem ogledala, kako čebelari.

Že takoj na začetku moram povedati, da sva bila presenečena, kako do potankosti skuša Zvonko Koplan doumeti življenje čebel in si pojasniti še tako majhno in na videz nepomembno značilnost v njihovem obnašanju in delu. Že to nama je dalo misliti, da mora njegov način čebelarjenja vsebovati tudi nekatere dobre rešitve.

Ko je razvijal svoj sistem čebelarjenja, je izhajal predvsem iz tega, kakšen cilj želi doseči. Ta cilj pa je bil prezimiti družine tako, da bi za prezimovanje porabile čim manj hrane, da bi bile zgodaj spomladi mnogo bolj živahne kakor druge družine, kar bi mu omogočilo zgodnjo vzrejo matic in pripravo čim večjega števila narejencev — umetnih rojev z mladimi maticami v maju in juniju.

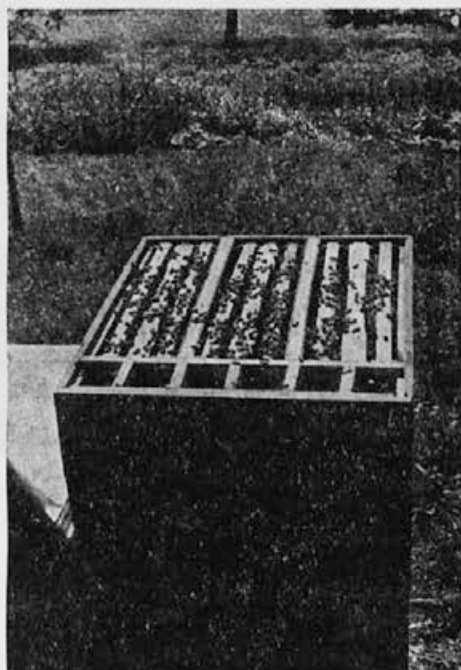
Preden se je odločal za sistem čebelarjenja, je dobro preštudiral izkušnje velikih in znanih čebelarjev iz Moj-

Zvonko Koplan pred stojščem na dnih panjev z AŽ sati v katerih vzreja maticе in umetne roje





V spodnji nakladi je osnovna družina, ki je ločena od zgornjih šestih umetnih rojev z mladimi maticami s posebnim vložkom.



Pogled v nakladi z tremi umetnimi roji. Na zadnjem delu je šest pitalnikov, ki jih uporablja, ko v nakladi plemeni šest matic, takrat je naklada razdeljena na šest delov.

strane in njene okolice, ki so čebelarili v začetku tega stoletja, predvsem pa se je oprl na izkušnje Mihaela Ambrožiča — Ambrušča, svetovno znanega izvoznika kranjske čebele in matic.

Pri odločitvi za mero satnika je ostal zvest AŽ satniku, ki ga uporablja v svojem čebelarstvu in mu dodaja na vrhu samo nosilno letvico, da je lahko AŽ sat obešen tako v listovnem kakor v nakladnem panju.

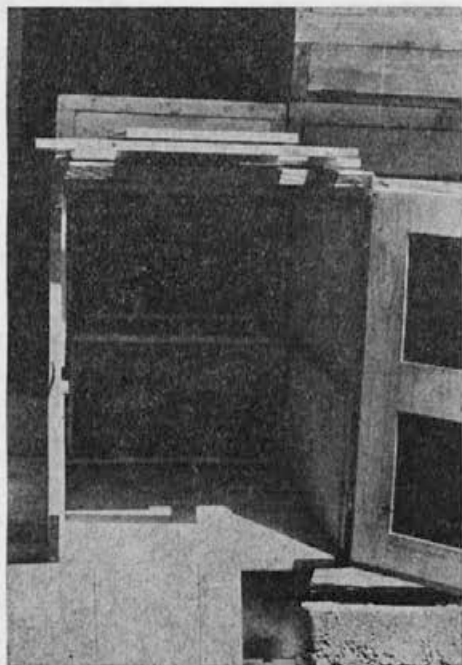
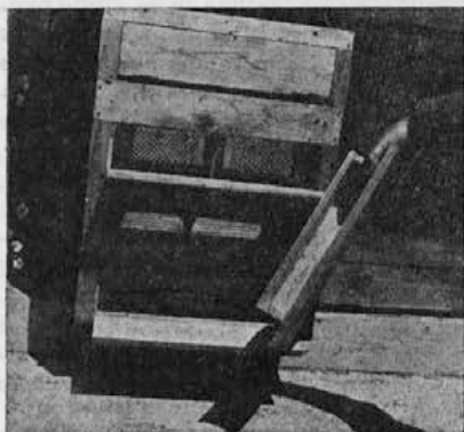
Odločil se je, da bo za prezimovanje družin uporabil listovni panj z AŽ sati in toplo stavbo. Ker pa je želel doseči izredno močne družine že zgodaj spomladi, je omenjeni listovni panj predelil na štiri oddelke s po osmimi sati. Vsak oddelek ima svoje žrelo, ločeni pa so med seboj s pregradnimi deskami, ki se zelo hitro vstavljajo in odvezemajo. Tudi odvezemanje satov, ki so postav-

ljeni na toplo stavbo, je zaradi tega, ker so obešeni, preprosto. Po njegovih izjavah prezimi tako v enem panju štiri družine z mladimi maticami, ki jih vzredi v mesecu juliju. Družine morajo biti seveda živalne. Zaradi velikega števila čebel v panju je tudi poraba hrane izredno majhna in se giblje okoli 3 kg ali nekaj več. Tudi mrtvic je prav malo, ker se čebele ne izčrpavajo s prebavljanjem večjih količin sladkorja in zato so spomladi vitalne in polne energije, ne pa izčrpane in onemogle, kakršne ne bi mogle skrbeti niti zase, da o zalegi ne govorimo. Tako pravi Zvonko Koplan. Tudi s takšnim prezimovanjem je zelo zadovoljen, saj ni poznal zimskih mrličev do pretekle zime, ko mu je nevoščljivi ali objestni neznanec zaprl žrela panjev na oddaljenem čebelnjaku in so se čebele zadušile v več panjih.



Listovni panj na toplo stavbo z AŽ satniki — izdelava Zvonko Koplan

Spomladi je njegova osnovna naloga, da omogoči maticam v panju, da vse štiri kar najmočnejše zalegajo in zaležejo vse celice, ki so namenjene za zalego. Ko je v panju zaleženih 24 satov, kar se lahko zgodi kakšno leto prej ali pa malo kasneje, kar je odvisno od tega, kakšna je pomlad, vendar pa vedno v mesecu aprilu, združi družine in od-

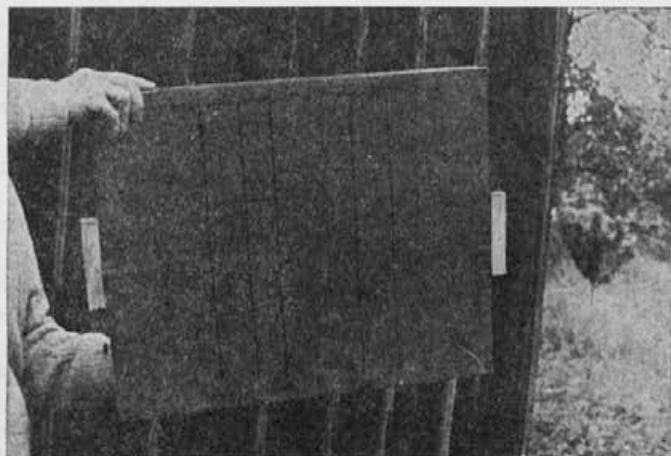


Panj je zelo enostaven. V panj sta vložena dva AŽ sata na toplo stavbo

strani iz panja tri matice, ki jih navadno proda. Družine so tako zelo živalne in, kakor pravi, zelo dobro izkoristijo vse zgodnje paše, od katerih drugim čebelarjem ne ostane nič. Takrat prične tudi vzrejati matice. Ko so matičniki zreli, preuredi družine, ki jih ima v nakladnem sistemu z AŽ satniki. Osnovno družino pusti v spodnji nakladi, ki ogreva zgornje družinice. Vanjo postavi posebe vložek, debel okoli 5 cm, ki je po njegovih izjavah potreben zato, da prepreči, da bi se matice med seboj zvočno in kemično čutile ali zaznavale (spodnja oplojena in zgornje neoplojene). Na spodnjo naklado postavi novo, ki jo v začetku razdeli na šest ločenih delov, od katerih ima vsak svoje žrelo. V vsak oddelek doda sat s čebelami in zreli matičnikom. Zrela

V sprednji del je vgradil spodnji in zgornji osmukalnik vsak pa je razdeljen na dva dela, tako da imajo vse štiri družine lahko vsaka svoj osmukalnik

Vložek, ki je debel 5 cm, s katerim Koplán loči spodnjo naklado od zgornjih

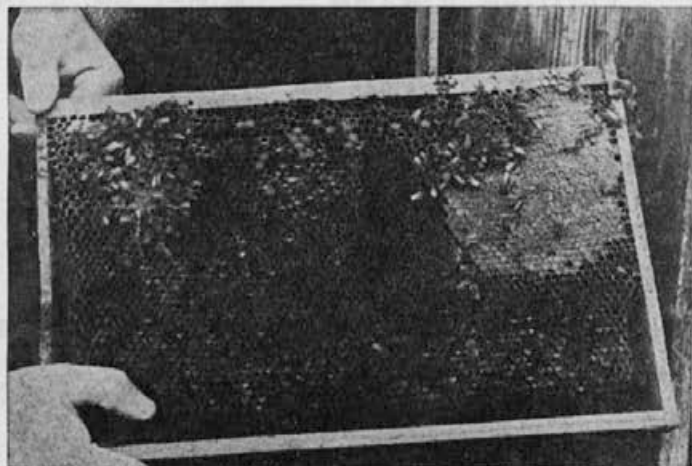


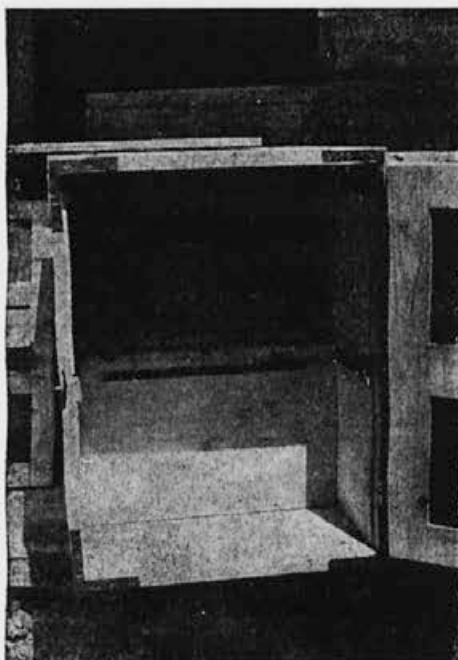
in brade vsakega oddelka ima označene s posebno barvno lestvico, ki je enaka pri vseh nakladah in je po njegovih izjavah pomembna zaradi boljše orientacije mladih matic. Tako tudi zmanjša izgube matic, ker so žrela plemenilčkov precej skupaj.

Ko so matice oplojene, odvzame tri za prodajo; iz treh pa naredi narejenice na treh satih. Ko matica zaleže vse celice, pripravi poseben transportni panjček, v katerega vstavi narejenca vse druge panje izdeluje sam, kar mu na štirih satih. Te panjčke kakor tudi omogoča precej dobro opremljena mizararska delavnica, brez katere se ne bi dalo čebelariti, kakor pravi.

Matice in narejenice pošilja po vsej Jugoslaviji. Precej družinic na štirih satih je poslal tudi na Kosovo, vendar je imel pri transportu težave, ker so čebele zaradi vročine popile zalego. Zda jim vstavlja v transportne panjčke penasto gumo, namočeno z vodo in teh težav nima več. Kakor pravi, svoj sistem še vedno izpopolnjuje in ga prilagaja gorenjskim podnebnim in pašnim razmeram. Veliko ima novih zamisli in načrtov, čeprav trdi, da bo prihodnje leto obseg čebelarjenja nekoliko zmanjšal. Vzreja matic in umetnih rojev je predvsem za Gorenjsko, pa tudi nekatera druga območja Slovenije zelo perspektivna in glede na

Kot zanimivost je povedal, da opaža že več let pri rezervnih družinah, ki nimajo dovolj čebel, da mlade matice najprej zaležejo krog trotovine in šele nato čebeljo zalego





pašne klimatske in druge razmere, predvsem pa tradicijo in čistost kranjske čebelje pasme. tudi ekonomsko najbolj upravičena. Prav zaradi tega so prizadevanja Zvonka Koplana toliko več vredna in nedvomno bi moral na Gorenjskem dobiti čim prej kar največ posnemovalcev.

Da bi lahko tisti čebelarji, ki jih zelo podrobno zanimajo ugotovitve in delo Zvonka Koplana, dobili o tem čimveč podatkov, smo se z njimi dogovorili, da bo o svoji tehnologiji čebelarjenja in vzreje matic pripravil tudi referat za letošnje posvetovanje v Ljubljani, kar nam je tudi obljubil, in upamo, da jo bo tudi izpolnil.

Pogled na pregradno desko s pitalnikom s katero ločijo družine v panju med seboj. Čebele iz zadnjih dveh družin imajo izlet skozi ločilne deske, ki so votle

TRGOVINA S SODOBNO ČEBELARSKO OPREMO LEITGEB JOHANN — ŠMIHEL PRI PLIBERKU

OBIŠČITE NAŠO TRGOVINO V KATERI VAM NUDIMO
SODOBNO ČEBELARSKO OPREMO IN POTREBŠČINE PO
UGODNIH CENAH.

PO NAROČILU VAM IZDELAMO SATNICE VSEH MER.
DAJEMO TUDI STROKOVNE NASVETE IZ ČEBELARSTVA.
S POSTREŽBO BOSTE ZADOVOLJNI, SAJ GOVORIMO
SLOVENSKO.

LEITGEB JOHANN

A 9143 ŠMIHEL 47 PRI PLIBERKU
AUSTRIJA

Telefon iz Jugoslavije: 9943-4235-2503

METODE DODAJANJA MATIC

Pogoji za dodajanje matic:

1. V družini ne sme biti druge matice
2. V družini ne sme biti nobnega matičnika
3. V njej mora biti dovolj mladih čebel

DODAJANJE MATIC DIREKTNO

V normalni družini lahko uporabimo to metodo edino zgodaj spomladi. Direktno lahko dodamo matico tudi omentencu (suhim čebelam) in v plemenilček pri prvem polnjenju čebel, ko so čebele še mlade ali pa so narkotizirane. Polnjenje plemenilčkov s čebelami, stari mi manj kot 5 dni, ima vrsto prednosti: matico pri dodajanju preprosto spustimo med čebele, ki jo odlično sprejme-

jo. Čebele so iste starosti in ker še niso letalke, moramo tako napolnjene plemenilčke razen s sladkornim testom oskrbovati še z vodo. Če polnimo plemenilčke z narkotiziranimi čebelami, je postopek takle: čebele, ki zasedajo sate (mlade čebele) stresemo v polivinilsko vrečo. Nato čebele omamimo s CO_2 in jih vsujemo v plemenilčke. Čebele imamo za omamljene, ko prenehajo gibati z zadki. Na gručo prebujajočih se čebel v plemenilčku spustimo matico, ki je pa ne smemo nikoli narkotizirati.

DODAJANJE MATIC Z DODAJALNO MATIČNICO S ČAKANJEM

Ta metoda pride v poštev pri vseh družinah, ki imajo odprto zalego. Naj-





večkrat jo uporabljamo pri zamenjavi matice v panju. Dodajanje poteka tako, da matico, zaprto v matičnici, dodamo družini takrat, ko je že vsa zalega zaprta, ali pa je tik pred pokritjem, tako da iz nje čebele ne morejo več potegniti zasilnih matičnikov. Torej je potrebno počakati 7 dni, da se zalega postara. Vse morebitne zasilne matičnike je treba uničiti. Pri planiranju zamenjave matic izkoristimo staro matico v medišču istega panja nad matično rešetko, kjer lahko še 7 dni zalega. Preden dodamo novo matico, staro uničimo, zalego iz medišča pa prestavimo v plo-dišče; lahko jo pustimo zgoraj ali pa jo vstavimo šibkejši družini.

DODAJANJE MATIC Z DODAJALNO MATICNICO BREZ ČAKANJA

Brezmatični družini dodajamo novo matico že po dveh urah njene osirotelosti, ne glede na to, če je v njej odkrita zalega. Ena možnost je ta, da dodamo matico v kletko brez sladkorne-ga testa.

Drugi način zahteva v matičnici testo, do katerega imajo čebele pristop. Če se čebele na matičnici obnašajo mirno, torej prevetrujejo s krili in tiho šume, potem čebelam omogočimo do-

stop do matic. V nasprotnem primeru, če jezno brenčijo in nemirno obsedajo kletko, moramo dobo čakanja podaljšati, če pa tudi to ne pomaga, moramo dodati drugo matico. Kadar so čebele do nove matice negostoljubne, se je treba prepričati o morebitnih matični-kih v panju.

Tudi ta način pogosto uporabljamo pri zamenjavi matic.

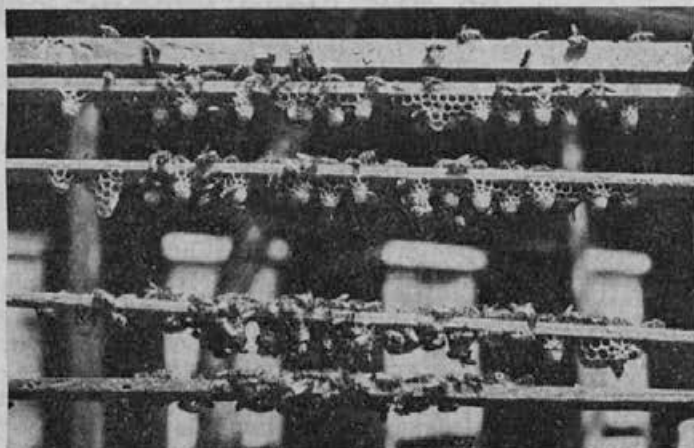
DODAJANJE MATIC S POMOCJO RAZNIH KEMIKALIJ

Ta metoda temelji na združevanju panjskega vonja; izenačimo vonj družine in dodane matice. Poznamo več tipov vonjav, ki jih uporabljamo pri do-dajanju matic:

Reginalova raztopina

Iz nerazvitih popkov maka potrgamo zelene venčne liste in jih na drobno nasekljamo. Prekuhamo jih v vodi in po-tem zmešamo s 96 % alkoholom v raz-merju 1 : 1. Tako pripravljeno zmes spravimo na hladno, temno mesto in jo občasno obrnemo, da se dobro preme-ša. Raztopina dozori po štirih tednih.

V pripravljeno družino vstavimo ma-tico v kletki, nad njo pa kos kartona, prepojen z Reginalovo raztopino (ca. 20 cm). Ta metoda je tako dobra, da



sprejmejo na ta način dodano matico tudi družine, v katerih že zalegajo trotove.

Melisno olje

V pol litra kapnemo 10 kapljic melisnega olja, to dobro pretresemo in nalijemo v razpršilec. Satje iz panja, v katerem menjamo matico, postavimo na kozico, zato da se prepričamo o resnični brezmatičnosti in da lahko vse satje temeljito obrizgamo s pripravljeno raztopino. Prav tako obrizgamo stene panjev. Nato satje vrnemo v panje, čebelam pa dodamo novo matico, ki smo jo prej navlažili z isto raztopino. Matico spustimo na zaležen sat. Uspeh je odvisen od tega, koliko čebel smo navlažili z raztopino, zato je najbolje, da delamo po tej metodi zvečer, ko so vse čebele v panju.

Aceton

Nekoliko kapljic čistega acetona razmažemo na strop panja, ki je pripravljen za dodajanje matice. Družina se razburi in tedaj spustimo med zaležene sate matico, nekoliko odišavljeno z acetonom.

DODAJANJE MATIC TROTOVCEM

Trotovcem dodajamo matice s pomočjo Reginalove raztopine ali rezervno družino, ki jo vstavimo v trotoveca potem, ko smo trotavo družino oddaljili iz panja. Trotoveca v razdalji 50 do 100 metrov od čebelnjaka ometemo in njene čebele se bodo izprosile nazaj v panj. Seveda tako ravnamo le z živalno družino, sicer jo pa moramo uničiti.

KAKO UGOTOVITI NAVZOČNOST MATICE V PANJU

Znano je, da v veliko primerih nova mlada matica prične zalegati prva jajčeca šele potem, ko se poleže v panju vsa zalega stare matice. Razen tega mlada matica često bega s sata na sat, pobegne na steno panja, tako da neredko uide čebelarjevemu očesu. Zato smo dostikrat v dilemi, ali matica je ali je ni v panju.

Vzamemo torej sat z mlado zalego iz kakega drugega panja in ga vstavimo v domnevno brezmatični panj. Če potegnejo čebele na dani zalegi matičnike, potem je to zanesljivo znamenje, da je družina brezmatična.

DE-Kooperacija
ESENKO Ivan

OB ZAKLJUČKU VZREJNE SEZONE

Bliža se mesec september in te dni pošiljamo zadnje gospodarske matice čebelarjem. Vzreja gospodarskih matic hp Medex je tudi to sezono zadovoljevala potrebe na jugoslovanskem prostoru. Lahko rečemo, da je največ matic našlo mesto v panjih v drugih republikah, pri stalnih kupcih, ki so naročili matice pri nas že drugič ali tretjič.

Nekateri čebelarji so zmotno izjavili, da so matice iz naše vzreje namenjene le kooperantom Medexa, kar je bilo omenjeno tudi na občnem zboru ZCDS letos. Da to ni res, potrjujejo realizirana naročila matic, saj je razmerje med kooperanti Medexa in nekooperanti približno 1 : 1.

Pri delu s čebelarji je pospeševalna služba hp Medex imela tudi dosti opravka s strokovnim informiranjem čebelarjev. Dosti čebelarjev na primer ni vedelo, da je plastična transportna matičnica tudi dodajalna. Matica se preprosto doda v naši matičnici z metodo dodajanja s testom. Plastika na skrajnem robu matičnice, kjer je prostor za medosladkorno testo se odreže toliko, da se lahko skozi zrezano odprtino osvobodi matica potem, ko čebele pojedo testo. Ker je matičnica

razmeroma ozka (9 mm) se enostavno z risalnim žebličkom pripne na zgornjo letvico satnika, tako da je stisnjena med dvema satoma. Pri dodajanju matice je treba poizkati satje z odkrito zalego, katero zasedejo mlade čebele-hranilke, ki matico najlepše sprejmejo. Navzočnost mladih čebel je potrebno povdariti pri vseh metodah dodajanja matic. Čeprav matice iz vzreje hp Medex veljajo za lepe in dobro razvite tudi po velikosti, je nekaj čebelarjev le imelo pripombe glede na velikost matic. Naj povemo, da nobena matica zaprta v transportni matičnici ne more doseči velikosti matice v panju. Pač pa matica, ki ima prostor za zalego omejen dobi velikost zimske matice, to je matice, ki ne zalega jajčec. Matični ponovno nabrekne zadek šele v panju in takrat se lahko oceni njena velikost.

Mislimo, da je naša pot pri vzreji gospodarskih matic prava pot. Pri izpolnjevanju vzreje pa tudi ne bomo gluhi za mnjenja ter izkušnje čebelarjev.

DE-KOOPERACIJA
Pospeševalna služba
Ivan ESENKO

V MESECU SEPTEMBRU PRIDE PRI ČEBELAH RADO DO ROPANJA

MARTIN MENCEJ

S koncem glavne paše je dnevna temperatura navadno še kar visoka, pogosto celo do konca septembra. Zato je pri čebelah še močno razvit nagon za nabiranje nektarja. Tega pa na rastlinah pri nas ni ali pa ga je zelo malo. Stare čebele stikajo vsepovsod in neredko tudi po okoliških čebelnjakih ali stojiščih. Tu pa iz panjev diši med. Če je v soseščini več čebelnjakov ali stojišč, kjer dišeči med naravnost izziva stikajoče čebele, da opletajo okoli panjev, je ta vaba še bolj mamljiva. Oprezno se sukajo okoli panjev in ko zapazijo, da panjsko žrelo ni dosti zastraženo in tudi na izletnih deščicah pri žrelu ni dosti čebel, se skušajo vtihotapiti v panj. Če ni večjega odpora, nemoteno vderejo vanj. Pri močnih družinah, ki imajo močno stražo pred vhodom v panj, se jim seveda ne posreči približati žrelu, kaj šele vdreti v panj.

Slabotne družine z manjšim številom čebel imajo tudi slabotno stražo in so najprej plen roparic. Nič bolj odporne in lahek plen so tudi trotovske družine. Tudi brezmatične družine ne dajejo dosti odpora ali pa ga sploh ne in roparice vderejo v notranjost panje tako rekoč igraje, ropanje se pa nadaljuje z neverjetno brzino. Če pa ima družina matico, pa je iz katerega koli razloga oslabela, skušajo roparice v svojem napadalnem pohodu najprej umoriti matico. Čebele so še bolj zbežane in roparice si v tej zmedi utro pot do medenih zalog.

Vse to narekuje, da moramo biti v brezpašni dobi zelo pozorni do roparskih pohodov čebel. Zato bomo pravočasno, se pravi konec avgusta ali vsaj v začetku septembra, ukrenili vse potrebno, da ne bo prišlo do ropanja. Slabe družine, ki zasedajo le 3—4 sate, bomo združevali z močnimi družinami, trotovske pa preprosto razgnali.

Na te pojave pri čebelah posebno začetniki niso dovolj pozorni. O tem pa tudi ni dosti pisanega. Zato se dogaja, da najdejo med družinami, ki so bile enako hranjene, družino, ki je odmrila, satovje pa brez medu. Navadno so to družine na skrajnem koncu stojišča, ker tu roparice najprej oprezajo in napadajo.

Dogaja pa se tudi, da pri panjih ni opaziti kakih roparskih namenov, pa kljub temu najdemo oropano družino. Izkušen čebelar bo kmalu razvozlal uganko. Prišlo je do tihega, prikrita ropanja, ki ga ne opazimo, ker roparice počasi odnašajo hrano. Zato je potrebno v tem času večkrat kontrolirati zalogo hrane. Pregledi čebelnih družin v brezpašni dobi naj bodo do zjutraj in proti večeru, pa še ti naj bodo kratki.

Kaj in kako bomo ukrepali, če opazimo rop? Izkušen čebelar bo proti večeru pred žrelom hitro opazil, kako priletavajo stare, že oguljene čebele in oprezajo pred vhodi v panje; tudi spoprimejo se s stražarkami. Ta boj je sicer mikavno gledati, je pa lahko porazen, če pravočasno ne ukrepamo in ne preprečimo nadaljnega medsebojnega uničevanja. Najvažnejše je, da pri tem ne izgubimo prisebnosti za hitro ukrepanje.

Najprej pa bomo skušali odstraniti vzroke, za katere menimo da lahko povzročajo ropanje. V tem mesecu bomo imeli le močne družine, ki zagotavljajo močno ekipo stražark, brezmatičnim družinam pa bomo vsadili pravočasno nadomestilo, tj. oprášeno in rodno matico. Trotovskih družin ne bomo trpeli. Skrbeli bomo za čistočo v čebelnjaku in bomo pozorni pri polaganju zimske krme.

Če pa že imamo rop, potem hitro ukrepamo; pri napadeni družini zožimo žrela na 1—2 cm. Tudi duh po

medu ublažimo tako, da premažemo okolico žrela z benzaldehidom, karbolom, petrolejem ali bencinom. Če pa pride do ropanja večjega obsega, zakurimo v bližini ogenj, ki ga pokrivamo s svežo travo ali s smrekovimi vejami, da se kadi.

Pomembna je ugotovitev, katera družina ropa in katera je napadena. V ta namen posujemo čebele z moko in sledimo, kam odletavajo roparice. Ko smo ugotovili, iz katerega stojišča so, stopimo v stik s čebelarjem — lastnikom čebel roparic in skušamo sporazumno najti postopek za ustavitve ropa. To pa seveda brez vsakega prepira.

Pred dodajanjem krme za zimo smo iztočili ves kostanjev in gozdni med. To danes ve tudi že vsak začetnik. Pri tem opraviu smo morali biti zelo previdni, da ne bi privabili tujih čebel, ki stikajo okoli panjev. Satje moramo prenašati v točilni prostor v zabojih in vračati medeno satje šele

proti večeru. Prostor za točenje pa mora biti dobro zaprt, da vanj ne vdrejo čebele.

Pri polaganju zimske krme bomo pozorni na to, da se nam tekočina ne poliva zunaj panja, kar kaj rado zvabi roparice na gostijo. Še huje pa je, če se sladkorna raztopina polije po dnu panja in curlja pri žrelu na prosto. To se zelo rado dogaja pri pločevinastih pitalnikih, posebno še, če so dotrajali in puščajo tekočino ali pa če je dno panja vegasto. Zato bomo imeli take pitalnike, v katere bomo brez skrbi točili raztopino. To pa so koritca ali pa kozarci, ki jih postavimo nad plodišče.

Kakor vidimo, je opreznost pred ropanjem in pravočasno ter ustrezno ukrepanje še kako pomembna postavka pri čebelarjenju. Zato začetnik ne bo čakal na lastne izkušnje, ko bo že prepozno, ampak bo uporabil že pridobljene pri starejšem čebelarju, da ne bo razočaranj.

TRIANULINOZA

Gre za parazitno bolezen čebel delavk. Parazit je ličinka hroščka iz vrste Coleoptera, znanega pod imenom triangulini. V Romuniji so v zadnjem času napadale čebele ličinke hroščka Meloë. Čebelarji poznajo zlasti dve vrsti teh nevarnih parazitov: Meloë proscarabeus in Meloë variegatus; ličinke prvega povzročajo nemir med pašnimi čebelami, druge pa tudi hude izgube. Odrasli hroščki obeh vrst čebelam niso nevarni.

Odrasel insekt sodi v vejo Arthropodov, stransko vejo Mandibulata, razred Insekti, red Coleoptera, rod Meloë. Prav ta je močno razširjen in ga je več vrst, ki se med seboj razlikujejo predvsem po obliki glave, tipalk, nog in krempljčkov. Odrasle najdemo po gozdovih, na travnikih in pašnikih; velikost in barve so različne.

Oplojene samice odložijo spomladi številna jajčeca v jamice in vdolbinice na tleh. Ličinke prilezejo na tla, se oprimejo bilke in tam čakajo na primerno žival, tudi na čebelo, na katero bi se lahko naselile. Čebela prenese ličinko v panj, kjer se nato razvije do popolne živali. Meloë proscarabeus je velik 11—35 mm, samica je večja od samca. Barve je črno vijoličaste. Trikotna glava nosi dvojne antene; pri samcu so večje, na sredini upognjene. Ličinke se ne povzpno takoj na bilko; dva do štiri dni ostanejo na tleh. Šele nato se povzpnejo nanjo in čakajo na svojo žrtev. Ličinka se ji naglo prilepi s pomočjo krempljčkov, zlasti na spodnjo stran prsnega koša in tako jo čebela odnese v panj.

Meloë variegatus pomeni veliko večjo nevarnost za pašne čebele. Od-

rasel hrošček meri 26—35 mm, po hrbtu je zelen, kovinski, po trupu in glavi pa ima škrlatne lise. Oplojene samice napravijo v tleh 2-3 cm globoko luknjo in jo napolnijo z veliko količino jajčec. Ena sama samica lahko izleže hkrati čez 4000 jajčec. Jajčeca so cilindrična, z oblo glavo in rahlo rumenkasta. Po 24 dneh se izležejo prve ličinke, ki so zelo živahne. Kmalu najdejo cvetico in tu čakajo na čebele, da bi jih prenesle v panj in bi se tam do konca razvile. Ličinka se s prednjim delom telesa zarije v čebelo tako globoko, da je ni mogoče videti med členki čebele, razen zadnjih členkov prsnega koša ličinke. Tako trdno je vkleščena v čebelo, da je včasih tudi s pinceto ne moremo iztrgati iz nje. Hrani se z njeno hemolimfo, dokler čebela od izčrpanosti ne umre. Zato je tudi toliko mrtvih čebel na tleh v panju in pred njim. Parazit napada čebele od maja pa do jeseni. Napada tudi trote in matico. Ličinke se naselijo na čebelo, najrajši med prsne obročke ali tiste v zadku, ter ji tako raztrgajo tkivo in se hranijo z njeno hemolimfo, dokler čebela ne umre. Ličinko v čebeli lahko opazimo tudi s prostim očesom.

V panju najdemo mnogo primarnih ličink, ki so najbrž prilezle iz tal, se zmuznile skozi razpoke v stenah, se oprijele desk in čakale na ugodno priložnost, da so lahko prilezle v panj. Napadenih čebel je navadno 3—10 %; mnogo čebel nosi na sebi 3—6 parazitov, našteji pa so jih tudi že po petnajst.

Obolele čebele se pojavijo pred vratci panja, na vzletni deski ali spodaj pred panjem zjutraj ali zvečer. Čebele so nemirne, delajo krčevite gibe, skačejo in se skušajo otresti parazitov z nenavadnimi premiki, padajo na stran, ne morejo vzleteti in nazadnje umrejo.

Bolezen ugotovimo po simptomih in po navzočnosti ličink na čebeli.

Zdravljenje je preprosto. Ukrepamo kot v primeru ušivosti; ne uporabljamo pa tobačnega dima, ker ne učinkuje. Dobro deluje naftalin. Na gosto natresemo 10 gr naftalina na papir na dnu panja; tako pogine tudi do 75 % parazitov. Ruski raziskovalci uporabljajo papir (45 × 45), pokrit z zmesjo kolofonije in ricinovega olja v razmerju 1 : 1. Čebele se gibljejo po tem papirju in ličinke se prilepijo nanj in poginejo. Papir, namazan s to zmesjo, položimo na dno panja (5—10 gr), nato pa skozi vrata panja 5—10-krat puhremo dim. Čebele ostanejo tako zaprte 3 minute. Nato panj odpremo zgoraj, čez 5—10 minut pa papir pobremo in ga sežgemo. To ponavljamo nekaj dni zapovrstjo. Da bi varčevali z lepljivo snovjo, lahko vzamemo desko ali kos lesenita, ga enkrat premažemo in ga imamo za 10—15 družin, seveda ob pogoju, da med čebelami ni drugih nalezljivih bolezni. Zmes pripravimo iz kolofonije, raztopljene v ognju, in iz enakega dela ricinovega olja in ves čas mešamo.

(Prevod iz Aipicultura Româna)
Katja Špur

OGLAS

Prodám seme inkarnatke. Je zelo medovita detelja in daje čebelam sladko in včasih obilno medicino. Priporočam jo vsem čebelarjem. Anton Svirgelj, Novo Polje cesta II/17, 61260 Ljubljana — Polje, telefon 061 47 394.

ZA PROGNOZIRANJE GOZDNEGA MEDENJA JE TREBA POZNATI IN UPOŠTEVATI SOVRAŽNIKE IZLOČEVALCEV MANE

OLDRICH HARAGSIM

Čebelarstvo znanstveni raziskovalni zavod Dol n. Vlt. ČSSR

Povzročitelji gozdnega medenja imajo mnogo sovražnikov. Od zgodnje pomladi do pozne jeseni lahko najdemo drobne sesalce, ptice, pajke in pršice, od katerih eni požirajo izločevalce mane, drugi pa jih parazitirajo, da tako oskrbijo hrano svojemu razvijajočemu se potomstvu.

Sovražniki ušic in drugih povzročiteljev mane omejujejo njihov množični pojav in s tem zmanjšujejo možnost večjega medenja. Pri pojavu mane moramo računati s tem dejstvom. Zato mora čebelar-prognozer poznati sovražnike izločevalcev mane in zasledovati njihov razvoj.

Izločevalci mane so zelo nemočni proti sovražnikom in se zelo težko zavarujejo, ker nimajo žela ali ostrega ustnega aparata. Tenka kožica, ki pokriva njihovo telo, pa ni dovolj odporna proti kljunastim ustom požrešnega mrčesa. Le nekatere ušice iz družine lahnid (Cellaphidae) se lahko premikajo in se potrudijo, da se umaknejo pred sovražniki. Krilate samičke cucalpteridae so res sposobne

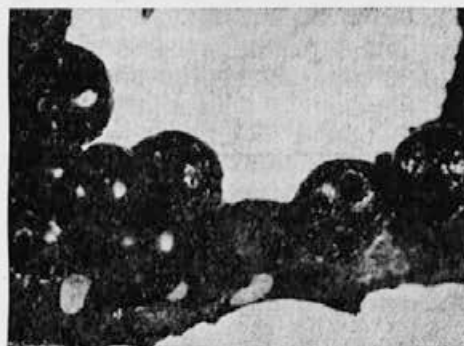
napraviti krajše skoke, zato se pa samice kaparjev sploh ne morejo premikati, ker ličinkam že v drugem razvojnem štadiju zakrnejo noge.

Res je, da vse le ne ostanejo brez pomoči, čeprav nimajo varstvenih sredstev. Pri nekaterih opazimo določeno sposobnost obrambe. Tako si nekatere od njih oskrbijo nekakšno kolektivno zavarovanje. Pri ušicah, ki sestavljajo množične kolonije na vejicah ali na drevesnih deblih, se pokažejo tipični znaki kolektivne obrambe. V primeru napada zavzamejo posebno držo, mahajo z zadnjimi nogami in stresajo svoje telo.

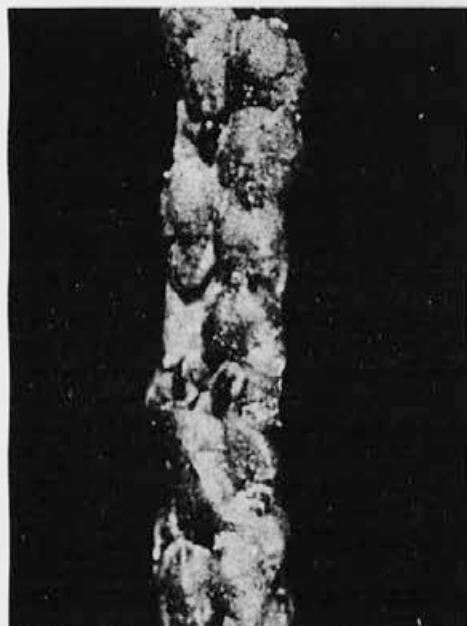
Mnogi drugi izločevalci mane izločajo vosku podobno snov, s katero je pokrito telo. Ko sovražnik napada, se mu ta snov nalepi na ustni ustroj in s tem mu je otežkočeno požiranje žrtev.

Drugi spet izločajo iz posebnih izrastlin in kanalčkov na zadku posebno snov, imenovano fisunkuli. Če je ušica razdražena okoli fisunkule, spusti kapljico rumenkaste tekočine, ki vsebuje vosek in na zraku kmalu otrdi. Požrešnemu napadalcu takšen živež ni prijeten in napad kmalu opusti. Podobno funkcijo kot fisunkuli ušic imajo žleze samičk kaparjev — ostioli, katerih izločanje ima podoben učinek na požrešnega napadalca.

Od vseh insektov, ki napadajo ušice in kaparje, so še najbolj nevarni tisti, ki se hranijo z njimi. To so sovražniki, ki se pretežno preživljajo s povzročiteljem mane. Ko zasledujejo in najdejo ušice ali kaparje, jih požrejo ali parazitirajo.



Paraziti na vejici. Larve že zapuščajo gostitelja



Drobne črne ščitke imajo samičke parazita *Coccophagus lycimnia* Walk



Larva parazita lovi uši na listu lipe

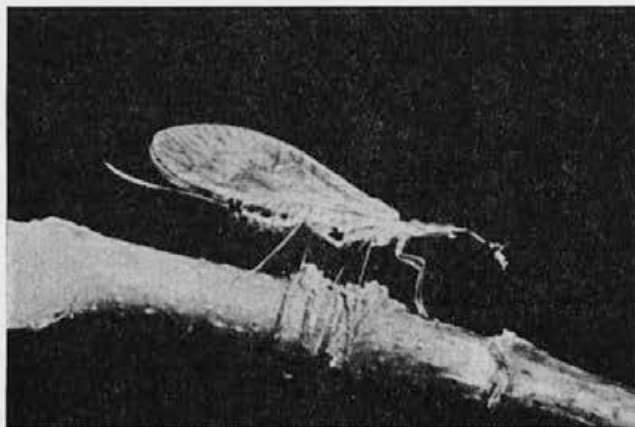
Ugotovljeno je, da je do zdaj med sovražniki izločevalcev mane 52 % parazitov, 17 % hiperparazitov in 31 % požrešnega mrčesa. Družina medovitih lahnidov ima približno 30 različnih sovražnikov, največ od teh je iz poddružine aphidiinae, in sicer iz rodov *coelonotus* in *protaphidius*.

Kaparje napadajo paraziti mnogo bolj kot ušice, paraziti kaparjev so pa odlično prilagojeni svojim žrtvam. V teku leta imajo le eno generacijo. Pokrovko (lažnoščitnico) iz rodu *phiso-kermes* napada 23 vrst parazitov, predvsem iz družin *encyrtidae* in *aphelinidae*. Ličinke teh zadnjih se hranijo z vsebino jajčec ali s telesom pokrovk. To so oofagni paraziti, npr. *microterys lunatus* Dalm., ali pa se preživljajo z notranjim tkivom gostitelja (*Microterys duplikatus* Macq.), to so endofagni paraziti.

Še najbolj neusmiljeni sovražniki ušic in kaparjev pa so tiste vrste požrešnega mrčesa, tudi njegove ličinke,

ki so strogo specializirane na to hrano. Ličinke pisanih muh (*Syrphidae*) izsesajo ušico. Te muhe so barvasto okrašene; podnevi ždijo skrite pod listi ali na deblu in šele zgodaj zjutraj, ko se zdani, ali zvečer, ko nastopi mrak, začnejo svoj lov na žrtve. Nekatere teh muh so podobne čebelam ali osam in jih pogosto lahko opazimo na vejicah, ko nabirajo nektar in pelod. Njihove ličinke izsesavajo ušice. V koloni ušic ne morejo ulti naši pozornosti, ker so lepo pisane. Pijavki podobna ličinka dvigne svoj prednji del telesa in maha ter udarja na vse strani. Če otipa ušico, jo zgrabi s svojim, kljunom podobnim, ustnim organom, se dvigne in žrtev izsesa. To ne traja dolgo. Ostanek ušice si pa prilepi na svoje telo. V teku svojega razvoja potrebuje ličinka pisane muhe 100–600 ušic. Opazoval sem jih v pozni jeseni, kako izsesavajo vsebino jajčec.

Med najbolj množičnimi sovražniki ušic in kaparjev pa so tele njihove



Samička *Raphida* sp. je velika uničevalka ušic in jih poje zelo veliko

ličinke. *Syrphus ribesii* L., *Syrphus vitripennis* L., *Apistrophe bifasciata* Fbr., *Melanostoma spec.*

Odrasle zlatoočke (*Chrysopidae*) imajo nežno, zeleno telo in oči kovinskega leska. Samice odlagajo jajčeca po sledi bližnjega sosledstva ušičnih kolonij. Ličinke imajo velika upognjena usta, s katerimi izsesavajo žrtve — na dan 30—60 ušic. K večini teh sovražnikov izločevalcev mane šteje mo v srednji Evropi: *Chrysopa carbea* Stehp., *Chrysopa gracilis* Sch., *Chrysopa septempunctata* Wesm.

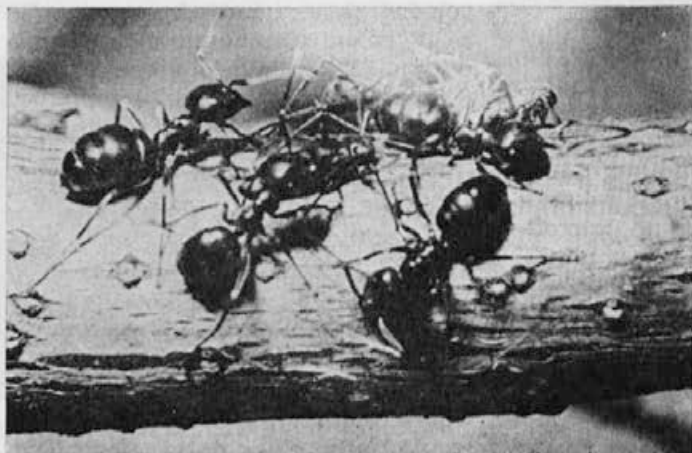
Ličinkam zlatoočk so zelo podobne svetlobele hemerobiode, med katerimi so najbolj napadalne: *Boriomyia subnebulosa* Steph., *Wesmaelius*

quadriaefasciatus Reut., *Hemerobius simulans*.

Ušice in kaparje požirajo odrasli bolhači, imenovani dolgovratniki ali tudi velblodke (*Raphidioptera*), prav tako pa tudi njihove ličinke. Vsaka potrebuje na dan 30—50 ušic.

K najbolj znanim sovražnikom iz rodu bolhačev štejemo tako imenovane božje kravice (*Coccinellidae*), ki žrejo ličinke in odrasle ušice. V ČSSR jih živi okoli 70 vrst, med njimi 23, ki jih štejemo med največje sovražnike izločevalcev mane. Vsaka uniči na dan okoli 50 ušic. Opazujemo jih lahko med signalizatorji mane.

Na listnatih gozdnih sestojih pogosto parazitira žuželka *brachytarsus*



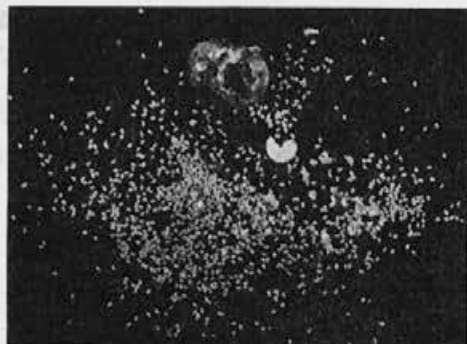
Nekatere vrste mravelj ščitijo ušice pred njihovimi sovražniki

nebulosus. Njihove ličinke-oofagi uničujejo hkrati, ko odrasle žuželke požirajo odrasle gostitelje. Te so pomemben dejavnik v pogledu omejevanja naseljenosti izločevalcev mane, ki jih je treba zasledovati pri prognoziranju mane.

Med drugimi vrstami žuželk se včasih pojavijo v večjem številu škodljivci izločevalcev mane tako imenovani kovački (Elateridae) in mehkokrile cantharidae.

V gozdnih nasadih je veliko požrešnih klopov, med katerimi smo ugotovili večje število myridae in anthocoridae, ki uničujejo povzročitelje mane.

Sovražniki povzročiteljev medenja v gozdovih in kmetijskih predelih, o katerih sem govoril, so pa seveda hkrati zelo koristni za gozdno in kmetijsko gospodarstvo, ker skrbijo za ravnotežje v naravi. V čebelarstvu pa je njihov pojav pomemben zlasti za prognoziranje gozdnega medenja. Pri svojem delu sem bil posebno pozoren na koincidenco (sovpadanje) pojačanega razvoja izločevalcev mane in njihovih sovražnikov. Najprej se množično naselijo izločevalci mane — ušice in kaparji — in šele potem je opaziti tudi



Jajca (*Physokermes piceae*) velike smrekove lekanje požira larva hrošča (*Brachytarsus nebulosus*)

množično naseljenost njihovih sovražnikov. V čebelarški praksi se to javlja tako, da po izdatnem letnem gozdnem medenju sledi siromašno leto medenja.

Tako so sovražniki izločevalcev mane pomemben regulator množične naseljenosti raznih insektov v gozdovih. Zavaljo tega ne more nobena napovedovalna služba gozdnega medenja mimo osnovnega znanja o razvoju naravnih sovražnikov povzročiteljev gozdnega medenja.

Prevedel M. Mencej

ZANIMIVA ČEBELARSKA KNJIGA

Češkoslovaški čebelarški strokovnjak inž. Michal Mačička, ki je znan v čebelarskem svetu po svojih knjigah o vzreji matic, prevažanju čebel in drugem, je tokrat poskrbel za novo knjigo, ki obravnava področje čebelarstva, o katerem navadno ne bremo v posebnih knjigah. Knjiga je namenjena čebelarski opremi, orodju in pripomočkom, ki so nam potrebni pri vseh čebelarskih opravilih: pri točenju medu, pridelovanju mlečka, cvetnega prahu, propolisa, čebeljega strupa, voska. Zelo podrobno je opisal pripomočke za vzrejo in selekcijo

matic, krmljenje in zdravljenje čebel ipd.

Knjigo, ki ima 476 strani, dopolnjuje nad 400 fotografij, skic in načrtov, po katerih lahko čebelar marsikaj postori in napravi v svojem čebelarstvu. Avtor podrobno opisuje naprave in daje napotke za gospodarno uporabo, pa tudi obilo podatkov za konstrukcijo čebelarske opreme.

Knjigo je izdala Priroda iz Bratislave, pisana pa je v slovaškem jeziku. Cena knjige je 43 Kčs.

L. KLUN

LUCERNA JE TUDI ZA ČEBELARJE VEDNO BOLJ PRIVLAČNA RASTLINA

V zadnjih letih vedno več beremo v tujih čebelarških glasilih o lucerni, pa naj si bo kot izredno medoviti rastlini ali pa kot prvorazredni krmi. V ZDA imajo posejane z njo povprečno 10—10,5 milijonov ha površine. Na kolikšnih površinah imajo posejane v SSSR, nimamo podatkov. Ni pa številke tamkajšnjega osrednjega čebelarskega glasila, v katerem ne bi bilo prispevka o raziskovanjih in pomembnosti lucerne za čebeljo bero. Lastnikom posevkov gre za kakovost semena, čebelarjem pa za količino medicnine.

Poznamo veliko vrst lucerne (npr. v jugozahodnem delu Amerike), kjer raste vse leto. Spomladansko košnjo uporabijo neposredno za krmo, nato odrastejo mladice, od katerih uporabijo tudi semena.

Kakor povedo amerikanski specialisti, niso do leta 1948 skoraj nikjer posvetili posebne pozornosti opraševanju lucerne po čebelah. Že v petdesetih letih pa so se začeli pri tem pospešeno okoriščati s čebelami. Množili so se laboratoriji entomologije in podobnih raziskovalnih ustanov, rezultati pa so vidni iz strokovne literature, ki objavlja dognanja. Tako so poskusi pokazali, da z vzrejo specialnih linij čebel za

večjo bero peloda in večje opraševanje ni bilo zaželenih rezultatov. Poleg medovitih čebel so v severnih in centralnih državah ZDA začeli uporabljati nekatere vrste čebel samotark kot npr. listogrize čebele, ki so se lepo obnesle (na 90 do 95 % cvetov, ki jih obiščejo, nabirajo v glavnem pelod). Težave s temi čebelami so pa nastopile zaradi uporabe pesticidov, ker imajo te čebele svoje domovanje v zemlji. V splošnem pa imajo čebele na vseh večjih farmah z lucerno; Čebele naberejo poleg peloda povprečno po 25—35 kilogramov medu.

Organizacijo opraševanja, dogovore med lastniki posejanih površin semenške lucerne in čebelarji opravljajo posebne združbe. V dogovor pa sodi obvezna moč družin, ki morajo zasedati najmanj 5 satov v LR panjih, število panjev in podobno. V zadnjih letih potrebujejo samo v Kaliforniji do 20.000 čebeljih družin za opraševanje lucerne, za kar plačajo lastniki čebelarjem ustrezno vsoto. Ta je znašala že v 60 letih 5 dolarjev, v začetku 80 let pa že 17 do 17,5 dolarja. Potrebe po čebelah pa iz leta v leto naraščajo.

PO Pčelovodstvu 1/83
M. M-j

VABILO

Vabimo vas na čebelarsko razstavo, ki jo bo organizirala čebelarska družina iz Raven pri Šoštanju in bo odprta od 4. 9. 1983 do 11. 9. 1983 od 14. do 22. ure pri čebelarju Francu Pečovniku v Ravnah pri Šoštanju. Za jedačo in pijačo je poskrbljeno.

ČD RAVNE PRI ŠOŠTANJU

ČEBELARJENJE DANES IN JUTRI

JOZE MOŠKON

Poklicni in stalni, kakor tudi začetniki in priložnostni čebelarji smo z užitkom prebrali v drugi letošnji številki Slovenskega čebelarja in v dnevnem časopisu obvestilo, ki ga je objavila Zveza čebelarских društev Slovenije, da bo organizirala v mesecih maju, juniju in juliju letos v čebelarskem vzrejnem centru v Ljubljani več praktičnih tečajev za čebelarje začetnike.

Zanimanje za ta tečaj je bilo izredno veliko, ker se po vojni priložnostno praktično izobraževanje za uspešno čebelarjenje v Sloveniji še sploh ni uvelodilo.

Za tečaj sem se prijavil tudi sam in pričakoval sem, da bom najstarejši med vnetimi mladimi čebelarskimi začetniki. Ko se je pa 16. maja letos štiridnevni tečaj v čebelarskem vzrejnem centru v Ljubljani pričel, sem bil zelo prijetno presenečen, saj sem se mogel seznaniti tudi s sebi enakimi in še starejšimi udeleženci. To pa potrjuje, da je bila organizacija čebelarskega tečaja še kako potrebna. Očitno je, da so bili strokovnega čebelarskega znanja željni in potrebni tudi tisti, ki se že vrsto let ukvarjajo s čebelami, da tistih, ki se v čebelarjenje šele uvajajo, sploh ne omenjamo.

Kakor vsaka panoga se tudi čebelarjenje iz dneva v dan tehnološko izpopolnjuje. To so še zlasti med tečajem nazorno dokazali čebelarski strokovnjaki in novatorji iz sosednje Avstrije, ki so nam z najnovejšimi tehničnimi pripomočki praktično prikazali, kako je mogoče hitro in učinkovito vzrejati mlade matice.

Lepo število domačih čebelarskih strokovnjakov pa imamo tudi na območju Slovenije. Žal pa njihovi dosežki

še niso prodrli do vseh tistih, ki se ukvarjajo z čebelarstvom, akoravno so v glavnem vsi čebelarji strokovnega znanja željni. To nam pa zopet narekuje, da je potrebno čebelarske tečaje nadaljevati vsako leto, čebelarje pa o vseh koristnih novostih sproti obveščati. Nujno se namreč moramo zavedati, da ne čebelarimo samo zaradi medu in drugih čebeljih izdelkov, temveč da je čebelarstvo zelo pomembna dopolnilna kmetijska panoga, nujno potrebna, če hočemo pri določenih kmetijskih rastlinah doseči lepše in obilnejše plodove.

Prvi, minuli tečaj za čebelarje začetnike, ki je bil od 16. do vključno 19. maja letos, je bil vsekakor zelo uspešen. Vsi udeleženci so zelo pozorno in zainteresirano sledili vsem teoretičnim in praktičnim izvajanjem čebelarskih strokovnjakov. Predavatelj in čebelarski učitelj Janez Mihelič se je pa zelo trudil, da bi vsakemu udeležencu s prijetno in razumljivo domačo besedo vcepil kar največ znanja o sodobnem čebelarjenju. Pri praktičnih čebelarskih izvajanjih je nesebično in zelo dobrovoljno pomagal čebelarski mojster Stane Zupet. Na vsako vprašanje slušateljev sta oba rade volje dajala strokovno obrazložitev. Strokovne čebelarske pridobitve, ki smo jih bili na tem tečaju brez dvoma vsi deležni, so vsekakor za nas vse zelo dragocene.

Slušatelji prvega praktičnega čebelarskega tečaja v Ljubljani se za vso požrtvovalnost in naklonjenost profesorju Janezu Miheliču kakor njegovemu pomočniku Stanetu Zupetu najiskreneje zahvaljujemo in želimo, da se čebelarsko izobraževanje in usposabljanje nadaljuje.

NEKAJ ČEBELARSKIH SPOMINOV

FRANC SIVIC

Lani je minilo 25 let, kar sem začel čebelariti, in 23 let, ko sem napisal prvi članek za Slovenskega čebelarja. To pravzaprav niti ni tako dolga doba, da bi moral nanjo opozarjati čebelarstvo javnost v našem glasilu, saj so med nami člani, ki imajo že 50-letni in tudi še daljši čebelarski staž, kar vsekakor zasluži večjo pozornost. No, moj primer je morda nekoliko drugačen od drugih, saj me je že takoj na začetku moje čebelarske poti potegnila usoda v sam vrh slovenske čebelarske organizacije, kjer sem spoznal številne domače in tuje čebelarje ter ob njih tudi marsikaj zanimivega doživel. Svoj jubilej bi zato želel izkoristiti tako, da bi oživil spomin na nekatere in jih nekoliko predstavil sedanji generaciji. Med nami je danes veliko novih čebelarjev, tudi v vodstvu ZČDS, ki svojih nekdaj pomembnih predhodnikov niso imeli prilike spoznati niti niso o njih kaj dosti slišali.

Eden prvih večjih dogodkov na začetku mojega sodelovanja pri Slovenskem čebelarju je bil sestanek vseh sodelavcev našega glasila. Takrat je bilo v navadi, da so se enkrat letno zbrali čebelarski pisci, se med seboj pogovorili in pripravili program člankov za naslednje leto. Tudi mene, takrat gimnazijca tik pred maturro, so povabili na ta sestanek. Malo nerodno mi je bilo kot začetniku v družbi tako slavnih mož, kakor so bili August Bukovec, Vlado Rojc, Slavko Raič, Franc Robida, France Cvetko, Lojze Babnik, Vlado Martelanc, Virmašan in še bi lahko našteval. Tokrat sem jih prvič videl »v živo«, čeprav sem jih že nekaj časa poznal po njihovih prispevkih v Slovenskem čebelarju. Moja plašnost pa je bila odveč. Lepo so me sprejeli medse,

kakor da smo že stari prijatelji in poslej sem se pogosto udeleževal z njimi raznih sestankov, sej in predavanj.

Od predavateljev mi je bil takrat najbolj všeč Vlado Rojc. S kakšnim užitkom sem ga hodil poslušat, kadar je predaval o biologiji čebel. Čeprav je bil po poklicu profesor matematike, je vedel o življenju čebel med vsemi svojimi sodobniki največ in mu je zato tudi pripadel levji delež pri pisanju knjige *Sodobno čebelarstvo*. Kot predavatelj se mi je močno priljubil tudi Lojze Babnik iz Šiške, eden od sedmerice znanih bratov čebelarjev. Kot odličen praktik je predaval najraje o čebelarjevih ukrepih med spomladanskim razvojem čebeljih družin in o prevažanju na razne paše. Govoril je preprosto, toda samozavestno in prepričevalno. Znal je navdušiti in ogreti tudi tiste poslušalce, ki so morda imeli zaradi neznanja ali slabe letine pri čebelah neuspeh in so že izgubljali veselje do njih. Žal je umrl mnogo prezgodaj.

France Guna se v vseh skoraj 25 letih, kar sem ga poznal, ni skoraj nič spremenil. Vsako leto se je udeležil običnega zbora ZČDS in vedno je ob takšnih prilikah tudi on povzdignil svoj glas in kaj tehtnega povedal. Francetovi lirično obarvani članki razodevajo njegovo mehko, pesniško dušo. Pred dvema letoma sem ga pisno povabil k sodelovanju pri pisanju naše nove knjige, ki smo jo pripravljali v založbi Kmečkega glasa. Ves vesel mi je odpisal, da se sicer zdravi na Golniku, vendar se čuti počaščenega, ker smo ga izbrali za enega od sedmih piscev in bi želel natančnejših navodil o tem, kaj naj piše. Ravno, ko sem priprav-

ljal odgovor, me je presenetila vest, da je France Guna umrl.

Kdo ni poznal Toneta Verbiča, staroste ljubljanskih čebelarjev! Ni pisal in tudi predaval ni, toda brez njega si nismo mogli zamišljati nobene čebelarске prireditve. Kot nekdanji trgovec je vedel, da je za organizirano aktivnost, tudi za čebelarско, potreben denar, zato je ob vsaki prireditvi prijel v roke klobuk in se podal od mize do mize. Nihče se ni mogel upreti njegovemu »žicanju«, niti največji skopuhi ne, in tako je pogosto zbral kar čedne vsote dinarčkov, ki so še kako prav prišli ljubljanski družini ali društvu. Vsak dan je prišel na kratek klepet v pisarno Zveze, čeprav je imel težave z nogami in je bilo zanj vsako potovanje od Tromostovja do Cankarjeve 3 prava muka. Ko je izvedel vse novice in se prepričal, da zveza dobro dela, predvsem pa, da se izboljšuje njeno finačno stanje, se je ves potolažen in vesel podal na nevarno pot proti domu.

Potem so mu noge odpovedale. V pisarno ga ni bilo več. Tedanji predsednik Dušan Švara mi je povedal, da je Tone v domu za ostarele občane in da ne more več vstati iz postelje. »Pojdiva ga obiskat, gotovo bo vesel novic, ki jih bova prinesla,« sem predlagal. Res sva tako storila. Našla sva ga v postelji, bledega in skoraj negibnega, toda ko naju je spoznal, so se mu zasvetile oči in jezik se mu je čudežno razvezal. Natančno sva morala poročati o delu Zveze. Pazljivo je poslušal in vmes spraševal, pred slovesom pa je prijel predsednika za roke in rekel: »Vem, da ne bom več dolgo in da se danes zadnjič vidimo. Zato vas lepo prosim, čuvajte našo organizacijo in njen ugled, ne dovolite, da bi propadlo njeno premoženje, ki so ga zbrale pred desetletji generacije slovenskih čebelarjev. Vedno imejte pred očmi

tisoče naših članov, ki zaupajo v ZČDS in tega zaupanja ne sme nihče zlorabiti.« Šele ko sva mu zagotovila, da naša organizacija ne bo nikoli propadla, se je umiril in potolažen zaspal. Nekaj dni kasneje je odpotoval na večna pasišča, kjer sta ga že čakala stara prijatelja — Avgust Bukovec in Slavko Raič.

Kot absolvent gozdarske fakultete sem odšel v letu 1963 na daljšo strokovno prakso v Švico v okviru mednarodne izmenjave študentov. Takrat je bilo precej težko dobiti dovoljenje za potovanje v tujino. Sklenil sem, da bom to priliko temeljito izkoristil in se čimveč koristnega naučil. Že takoj prve dni po mojem prihodu v to deželo sem se seznanil z nekim čebelarjem, ki je bil član opazovalne službe za gozdno medenje v nemškem delu Švice, preko njega pa z vodjem te službe, dr. Willejem, direktorjem čebelarškega inštituta v Liebefeldu. Sčasoma sem tudi sam postal člen v opazovalni mreži: zbiral sem povzročitelje gozdnega medenja, jih fotografiral in jih pošiljal na inštitut, kjer so ugotavljali, za katere uši gre. O teh svojih srečanjih sem napisal članek in ga poslal v uredništvo Slovenskega čebelarja. Še preden je bil objavljen, sem prejel iz Ljubljane obširno pismo, v katerem me je prosil tedanji predsednik Zveze Valentin Benedičič, naj kar se da natančno preučim organizacijo švicarske opazovalne službe za gozdno medenje, ker ustanavljamo tudi v Sloveniji podobno mrežo opazovalnic in bi nam bile tuje izkušnje zelo koristne.

Dan potem, ko sem prejel omenjeno pismo iz domovine, sem se moral javiti na jugoslovanskem konzulatu, ker mi je poteklo dovoljenje za bivanje v Švici. Švicarske oblasti so mi že pred tem brez kakršnih koli težav podaljšale vizum za eno leto in pri-

čakoval sem, da bodo podobno storili tudi na našem konzulatu. Toda krepko sem se uštel. Konzul niti slišati ni hotel o kakšnem podaljšanju. Čeprav sem ga na vse načine prepričeval, kako koristno je lahko zame bivanje v tej deželi, so bile vse moje besede bob ob steno. Ves obupan sem se zadnji trenutek spomnil pisma tovariša Benedičiča, ki sem ga po naključju imel pri sebi in pomolil sem ga kot zadnji argument konzulu pod nos. Ta ga je najprej pazljivo prebral, nato je nekaj časa razmišljal, končno pa je le vzel v roke moj potni list in mi brez besed vpisal vanj podaljšanje za vse leto. Kar verjeti nisem mogel lastnim očem. En sam uradni dopis naše Zveze je naredil pravi čudež, ki mi je omogočil, da sem v naslednjem letu v svoji stroki veliko pridobil, naučil sem se tujih jezikov, izpopolnil znanje v njih in dobro spoznal Švico in njene ljudi. Kadarkoli danes potejem,

izkoristim vsako priliko, da navežem stike s čebelarji po svetu. To sploh ni težko. Že po prvih uvodnih besedah izgine nezaupanje in razgovor poteka, kakor bi se že od nekdaj poznali. Čebela nas vse povezuje v mednarodno družčino, v okviru katere najdemo vedno dovolj snovi za zanimive in prijetne razgovore. Ni čudno, da smo se čebelarji zelo zgodaj organizirali v družine, društva, zveze in mednarodno organizacijo Apimondijo. Kakor posamezna čebela ne more živeti sama, zunaj svoje skupnosti, tako se tudi pravi čebelar ne počuti dobro, če je sam, zunaj svoje organizacije. To čutimo še posebej pozimi, ko s čebelami ni dela. Kako lepo je tedaj priti na čebelarska srečanja, na občne zборе in predavanja, pokramljati s starimi znanci in si izmenjati izkušnje. Bojažen pokojnega Toneta Verbiča, da bi naša čebelarska organizacija kdaj propadla, je zato popolnoma odveč.

SREČANJE S KOROŠKIMI SLOVENSKIMI ČEBELARJI IZ ŠMIHELA

ANTON ROZMAN

Slovensko čebelarsko društvo Šmihel na avstrijskem Koroškem je znano po svojem ustanovitelju Vinku Pečniku in narodni zavesti svojih članov Slovencev.

Slovensko čebelarsko društvo Šmihel je navezalo prijateljske stike s čebelarskimi društvi v Zagorju ob Savi, v Žalcu, na Ravnah na Koroškem in v Mariboru. Zadnje srečanje s slovenskimi koroškimi čebelarji v Rutah 22. 5. 1983 pri odkritju spominske plošče Vinku Pečniku s čebelarskima praporoma iz Žalca in Maribora je bila prava manifestacija naše podpore koroškim Slovencem v borbi za njihove pravice. Pri odkritju so bili poleg domačih navzoči še čebelarji iz omenjenih društev, pred-

sednik čebelarske zveze Slovenije tov. Andrej Petelin in zastopnik Medexa. Prvotni stiki slovenskega čebelarskega društva Šmihel s čebelarji iz domovine so prerasli v prijateljstvo in trajno sodelovanje.

Tako je bilo 26. junija 1983 ob srečanju savinjskih čebelarjev pri jami Pekel pri Šempetru v Savinjski dolini. Na tem srečanju se je zbralo nad 230 čebelarjev iz Savinjske doline ob navzočnosti 30 čebelarjev in čebelark iz slovenskega čebelarskega društva Šmihel.

Ogledali so si savinjsko metropolo, središče hmeljarstva Žalec s 14-nadstropnega skladišča hmelja, z vrha ploščadi, ki ponuja lep razgled nad

hmeljškimi nasadi ter vasmi Savinjske doline od Celja do Vranskega in Letuša. Ogledali so si nakladno čebelarstvo Antona Rozmana in njegovo pridelovanje matičnega mlečka v nakladah. Popoldne so bili navzoči pri srečanju savinjskih čebelarjev pri jami Pekel. Udeležence, zlasti še slovenske goste iz zamejstva, je pozdravil predsednik občinske čebelarске zveze Žalec Anton Rozman. Na kratko je orisal pomen takšnih srečanj čebelarjev za skupno delo in tovarištvo med njimi. Zatem je spregovoril predsednik občinske konference SZDL Žalec tov. Janez Meglič. Nagovoril je čebelarje iz Šmihela ter poudaril pomen povezanosti čebelarjev z brati iz zamejstva za utrjevanje medsebojnega tovarištva in na našo podporo njihovim zahtevam po enakopravnosti. Poudaril je pomen čebelarstva za naše gospodarstvo in izrazil pohvalo občinski čebelarški zvezi Žalec za njeno aktivnost. Mladim čebelarškim krožkom iz občine Žalec pa je zaželel čimveč uspeha v njihovih prizadevanjih po čim večjem poznavanju te stroke. Ob tej priliki je čebelarška zveza Žalec organizirala tekmovanje čebelarških krožkov občine. Prvo mesto je osvojila ekipa Braslovč, drugo Polzela I in tretje Polzela II. Nagrade so prispevale HP Medex — DE kooperacija, čebelarška zadruga Žalec in občinska čebelarška zveza Žalec. Hvala jim za razumevanje in sodelovanje. Ob podelitvi nagrad čebelarškim krožkom pa je presenetilo slovensko čebelarško društvo Šmihel, ki je zmagoviti ekipi in vsakemu posamezniku v njej podelilo spominsko plaketo Vinka Pečnika, poleg tega pa še vsem članom ekip njegovo značko in značko Zveze sloven-

ske koroške mladine iz Celovca. Drugo in tretje uvrščeni sta prejeli še tolažilno nagrado slovenskega čebelarškega društva Šmihel. Nagrade je podelil predsednik njihovega društva Luka Boročnik. Dejal je, naj jih spominska darila spodbujajo k sodelovanju s slovensko mladino Koroške. Zahvalil se je tudi za gostoljuben sprejem in dejal, da se počutijo kot doma, vendar s to razliko, da tu ne čutijo preziranja, da smo jih sprejeli kot brate. Ob tej priložnosti je predsednik čebelarске zveze Žalec Anton Rozman izročil slovenskemu čebelarškemu društvu Šmihel spominsko darilo; oljno sliko slovenskega podeželja; sprejel jo je njihov predsednik Luka Boročnik.

Navzoče je pozdravil še predsednik jamarskega kluba Prebold, še zlasti koroške Slovence, ter na kratko orisal delo jamarskega kluba, ki se pripravlja prihodnje leto na raziskavo podzemске jame v Indoneziji. Povabil je vse navzoče na ogled demonstracije, ki so jo pripravili člani jamarskega kluba.

Po uradnem delu je sledil zabavni del z ansamblom Starc iz Polzele, ki je zabaval čebelarje z domačimi vižami. Za jedačo in pijačo so poskrbeli čebelarji z IO ZČDO Žalec.

Za dobro razpoloženje ob slovesu so poskrbeli domači čebelarji in harmonikar Starc. Ob njegovi spremljavi so peli skupno s čebelarji Šmihela slovenske narodne in domače ter partizanske pesmi. Poslovili so se veseli, ker imajo prijatelje v domovini, ki jih podpirajo v njihovih zahtevah. Povabili so nas, naj pridemo k njim na Koroško, kar smo jim tudi obljubili in jim zaželeli obilo uspeha pri delu slovenskega čebelarškega društva Šmihel.

IVANU RAKU V SLOVO



Dne 13. 5. 1983 smo se čebelarji celjske regije poslovili s čebelarstvom prapori od Ivana Raka iz Gotovelj, čebelarja, ki je mnogo prispeval k razvoju nakladnega čebelarstva v Sloveniji.

Marsikdaj ga nismo razumeli zaradi zaverovanosti v listovno čebelarjenje in smo prihajali z njim v nasprotja. Toda vztrajal je pri svojem; pridobil si je mnogo čebelarjev v Savinjski dolini in zunaj nje, da so mu sledili z nakladnim čebelarjenjem.

Ivan Rak se je rodil 18. 11. 1911 v Gotovljah, kjer je obiskoval osnovno šolo. S 15 leti je pričel čebelariti. Čebelarne družine mu je dal njegov stric prof. Lilijs, učitelj na kmetijski srednji šoli Grm pri Novem mestu, znan čebelarski strokovnjak med dolenskim čebelarji.

Leta 1932 se je vključil v čebelarsko podružnico Savinjska dolina s sedežem v Grizah. Postal je njen aktivni član in leta 1938 prevzel tajniške posle čebelarke podružnice; opravljal jih je do druge svetovne vojne, ko je morala čebelarska podružnica prenehati z delom.

Njegovo delo ni kazalo uspehe le v kmetijstvu in čebelarstvu, ampak tudi v raznih naprednih predvojnih društvih, sokolskem in drugih. Bil je ožji prijatelj Slavka Slandra, Vrunča in drugih komunistov v Savinjski dolini. Ob okupatorjevi zasedbi je opravljal obveščevalno službo in omogočal zveze s Slavkom Slandrom in drugimi. Pred koncem II. svetovne vojne bil žrtev izdaje, obtožen in obsojen za sodelovanje z NOB, zaprt v Celju in obsojen na smrt; vendar se mu je posrečilo, da se je rešil gotove smrti.

Po vojni se je ponovno vključil v obnovo čebelarske organizacije, sprva v čebelarske odseke pri zadrugah, kasneje pa v okrajno čebelarsko društvo Celje. Leta 1965 je bil med pobudniki za ustanovitev občinske čebelarske zveze Zalec, ki so jo ustanovili štiri leta kasneje. V njej si je aktivno prizadeval za napredek čebelarstva; Leta 1970 je skrbno pripravil prvo tekmovanje čebelarskih krožkov v Sloveniji na Rinki nad Gotovljami; S predsednikom društva Rozmanom in drugimi člani upravnega odbora je sodeloval pri pri-

pravi čebelarske razstave. Najljubše njegovo delo so bili razni preizkusi v čebelnih družinah. Med prvimi v Sloveniji je prešel v nakladno čebelarjenje l. 1954, sprva v normalnih nakladah, kaneeje, l. 1960, pa z nizko naklado, ki ji je ostal zvest do smrti. Bil znan predavatelj pri MZČO Celje. Predaval ni samo na celjskem področju, apmak tudi zunaj njega, zlasti je bil znan predavatelj med dolenskim čebelarji, pa tudi na Hrvaškem. Dopisoval si je z Miklavčičem (Nickelsonom), slovenskim rojakom iz ZDA, izmenjeval svoje izkušnje z njegovimi uspehi v Ameriki, prav tako tudi s srbskim čebelarskim strokovnjakom Jeftićem ter z drugimi iz Hrvaške in Bosne.

Zadnja leta pa mu zahrbtna bolezen ni več dovoljevala delati na čebelarskem področju. Moral je znatno zmanjšati število čebeljih družin. Večkrat mi je dejal: Ko me boste položili v grob, bom legel z zavestjo, da sem prispeval mnogo koristnega slovenskim čebelarjem, čeprav bo mogoče zabeleženo samo na papirju. Spoznali boste, da sem imel marsikaj prav. ZČDS mu je leta 1978 podelila red Antona Janše I. stopnje. Naj mu bo lahka slovenska zemlja, za katero je bil pripravljen žrtvovati življenje.

Anton Rozman

V SPOMIN EVGENU BRVARJU



Maja letos je minilo pet let od smrti znanega čebelarja in čebelarskega strokovnjaka ter pisca.

Pokojni se je rodil 1913. leta na Vačah v družini, kjer je bilo v vsakem rodu nekaj čebelarjev.

Že kot otrok je dobil v dar čebelji roj. Čebelarsko znanje je izpopolnil pri krojaškem mojstru, čebelarju na Brengu pri Litiji, kjer se je izučil krojaške obrti. Pozneje se je naselil na Izlakah, kjer je čebelaril do smrti.

Že pred vojno je pričel objavljati članke v Slovenskem čebelarju. Skromen kot je bil, se je sprva podpisoval s psevdonimom Janez Gosposvetski. Njegovo nadarjenost in znanje je opazil tedanji urednik

Slovenskega čebelarja F. Bukovec in ga vzpodbujal k pisanju.

Med NOB je aktivno deloval kot teren-ski delavec in pomagal pri osvoboditvi naše domovine. Pomagal je pri ponovni ustanovitvi čebelarskega društva v Zagorju in nato vrsto let delal v njem kot odbornik, tajnik društva itd. Hkrati pa so se vrstili članki v Slovenskem čebelarju. Njegove članke najdemo tudi v nemških in ameriških čebelarskih revijah.

Čebelarsko literaturo je prebiral z izredno voljo in ljubeznijo. Zejalo ga je po čebelarskem znanju. Njegova čebelarska knjižnica je verjetno med največjimi v Sloveniji; ne manjkajo tudi lepo vezani vsi letniki Slovenskega čebelarja. Obsežna je v njej tudi tuja strokovna literatura.

Pripravljal se je tudi na prevažanje čebel, saj je v tem slutil prihodnost čebelarstva. Načrte mu je prekrizala bolezen. V zadnjih letih življenja, ko ga je bolezen že izčrpala, je le težko, ob pomoči žene in sina, oskrboval družino, ki jih je obdržal v domačem, zidanem čebelnjaku. Društvenem delu se je moral s težkim srcem odpovedati.

Ob grobu mu je v slovo izrekel zahvalo za delo tudi član zagorskega čebelarskega društva.

Naj bo ta zapis v spomin čebelarju in človeku, ki je izredno ljubil čebele in čebelarstvo. Naj prepisem stavek, ki ga najdemo na koncu njegovega uvodnega članka v oktobrski številki Slovenskega čebelarja letnik 1936, saj največ pove o pokojnem: »Naj živi Slovenski čebelar na ve-ke!«

S. B.

ALBIN BUTARA-TRAM



Letos, 18. februarja, smo se poslovili od prvoborca, nosilca parti-zanske spomenice 1941, čebelarja in predvsem dobrega človeka Albina Butare-Trama.

Zapustil nas je mnogo prezgodaj, star komaj 60 let. Življenje mu ni bilo postlano z rožicami. Ze-lo zgodaj je izgubil očeta, a pri hiši je bilo sedem otrok. Odšel je v Ljubljano za kovinarskega vajenca, kjer se je srečal z naprednimi ljudmi in postal borec za boljše življenje delavca. Ze ob napadu na Jugoslavijo aprila 1941 se je javil kot prostovoljec. Po ustanovitvi OF je vedel, kje je njegovo mesto

in kmalu je postal aktiven član VOS v Ljubljani. Po nalogu partije se je vključil v drugo skupino odredov in prešel z njo vso njeno težavno, a slavno pot. V bojnih enotah je ostal vse do konca vojne. Prejel je več visokih državnih odlikovanj, med drugimi zlati znak druge skupine odredov in skrebno priznanje OF.

Ko se je po vojni vrnil domov, si je kmalu ustvaril družino in po nekaj letih pričel čebelariti. Na pričetek čebelarjenja ni vplivalo samo to, da so bile čebele pri hiši že pred vojno, ampak tudi dogodek iz vojnih dni. S tovarišem sta bila več dni odrezana od enote, na terenu, gosto zasadenem od sovražnih vojakov, brez hrane, a k sreči blizu čebelnjaka, ki je stal ob robu gozda. Bine se je ponoči priplazil do čebelnjaka in vzel nekaj polnih satov, ki so ju obvarovali pred popolno izčrpanostjo.

Pokojni Albin je bil izreden človek in prijatelj. Rad je pomagal, če je le mogel. O njegovi priljubljenosti je pričala tudi množična udeležba občanov, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti. Ohranili ga bomo v trajnem spominu, želimo pa, da bi čebelarjenje nadaljeval njegov sin.

Čebelarji
ČD Krška vas

ANTON BRATKOVIČ



Dne 15. 5. 1983 nas je globoko pretresla žalostna novica, da se je za vselej zaustavilo plemenito srce predsednika našega čebelarskega društva, tovariša Antona Bratkoviča.

Dva dneva pred svojo prerano smrtjo je bil še med nami, ves vder in nasmejan kakor je znal biti vselej. Nihče izmed nas ni slutil, da je to njegova zadnja seja, ki ji je predsedoval. Čebelarska družina Kamnica-Brestanica je zgubila ustanovitelja društva, ki mu je bil predsednik celih 25 let.

Čebelariti je pričel leta 1955 z AŽ panji. Član društva je postal leta 1957 in je bil tudi njegov ustanovitelj. Čutil je dolžnost priskočiti na pomoč vsem čebelarjem, ki so njegovo pomoč potrebovali, še posebej novim in mlajšim članom. Ljubezen do čebel in znanje, ki je potrebno za dobrega čebelarja, je prenašal na mlajše člane.

Vsi smo ga rasično radi poslušali, sprejemali njegove predloge in konstruk-

tivne kritike. Za svoje zasluge je prejel odlikovanje Antona Janše II. stopnje.

Nenadomestljiva je vrzel, ki je nastala z njegovo smrtjo. Za vse nas, ki smo ga poznali in z njim sodelovali, je huda izguba, še posebej za ženo, hčerki in vnuke. Za čebele, ki jih je tako nepričakovano zapustil (35 družin), bo skrbel njegov zet Igor.

ČD Kamnica - Brestanica
pri Mariboru

JANEZ LUNDER



Dne 4. februarja 1983 smo se čebelarji iz Velikih Lašč na pokopališču poslovili od našega dolgoletnega člana Janeza Lundera, Vahtarjevega očeta. Pokojni se je rodil 20. 7. 1900 na Vinkovem v revni kmečki družini. Ko mu je bilo dvajset let, se je zaposlil pri železnici. Bil je izredno delaven in ni poznal počitka. Takoj ko se je zaposlil, je začel čebelariti. Čebelaril je nad petdeset let. Bil je 15 let član upravnega odbora društva in več let predsednik nadzornega odbora. Za zasluge pri delu v čebelarstvu je prejel odlikovanje AJ III. stopnje. Pokopali so ga čebelarji, kakor je bila njegova želja. Ob odprtem grobu se je od njega poslovil tajnik društva tov. Škulj. Kot prvemu se je poklonil tudi naš novi društveni prapor. Dragi Vahtarjev oče, tebe ni več, a tvoj spomin bo živel med nami čebelarji.

ČD Velike Lašče

HERMAN URBANČIČ



Herman Urbančič se je rodil sredi širnih gozdov Velike gore v legendarnem Jelenovem žlebu še v prejšnjem stoletju in dočakal častljivo starost 84 let. Težka so bila njegova prva mladostna leta.

Kot žagovodja in izkušen lesnoindustrijski strokovnjak je vedno razvijal dobre tovariške odnose s svojimi sodelavci. Pomagal jim je po svojih močeh in možnostih in svetoval v težkem življenju pred drugo svetovno vojno, ki ga je zatekla dobro pripravljenega. Že v samem začetku se je opredelil za OF, kjer je pogumno deloval, dokler ga niso odpeljali v italijansko internacijo.

Se posebno pomembno je bilo njegovo delo pri razvoju čebelarstva v ribniški občini. Čebelarstvo je postalo njegov »konjiček«. Leta 1963 so ustanovili čebelarsko društvo Ribnica. Prvi podpisnik njegove ustanovne listine je bil prav Herman Urbančič. Kot njegov ustanovitelj je prejel tudi spominsko diplomo ustanovitelja. Že na ustanovnem občnem zboru so ga izvolili v upravni odbor; v njem prevzel dolžnost društvenega gospodarja, ki jo je opravljal več kot 15 let, dokler mu je njegova živahna in dela voljna narava to dovoljevala. Med tem časom je uspešno končal tudi študijski tečaj za čebelarske preglednike.

Za svoje delo in zasluge v čebelarstvu je bil odlikovan z redom Antona Janše, a društvo ga je ob predaji dolžnosti gospodarja imenovalo za svojega častnega člana.

Zveza čebelarskih društev
Ribnica

OGLAS

Prodajam 10 AŽ panjev s čebelami na devetih satih. Panji so starejše izdelave. Anton Golobič, Gradnik 2, 68333 Semič.

»PČELARSKI KOMBINAT BEOGRAD«

Jovana Raiča 5, 11000 Beograd
Tel. (011) 402-287, 403-765 in 696-919
telex 12545 Yu Pekom

VAM PONUJA BIOSTIMULATIVNO SREDSTVO ZA ČEBELE

FORSSAPIN

FORSSAPIN sto koristnih sestavin, mikro in ma-
omogočajo, da matica zaleže več za-
lege.

Poizkusi, ki so jih opravili v ZDA, so pokazali, da se je zalega povečala tudi do 84,5 %.

Forssapin pospešuje spomladanski razvoj čebeljih družin in omogoča boljše prezimovanje. To biostimulativno sredstvo lahko dodajamo čebeljim družinam s hrano tudi v brespašnih obdobjih.

Samo z močnimi družinami boste v sezoni pridelali več medu in drugih čebeljih pridelkov.

Po naročilu pošljemo FORSSAPIN tudi po pošti.

OBVESTILO PISCEM ČLANKOV

Pisce člankov prosimo, da članke in osmrtnice za umrlimi člani pišejo s pisalnim strojem in med vrsticami puščajo dovolj velike presledke za popravke lektorja. Osmrtnice naj bodo kratke in jedrnate, največ do dvajset tipkanih vrstic.

Uredništvo

List izhaja vsakega 1. v mesecu

Izdaja ga Zveza čebelarских društev za Slovenijo v Ljubljani, Cankarjeva c. 3/II. Telefon: 210 992. Izdajateljski svet: Andrej Petelin, predsednik; člani: inž. Alojz Podjavoršek, Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Boris Slavec, Marjana Hönigsfeld, dr. Jože Korošec.

Uredniški odbor: Janez Mihelič, inž. Jože Babnik, Lojze Kastelic, Martin Mencej, Franc Javornik, Franček Sivic, Boris Slavec.

Odgovorni urednik: inž. Jože Babnik.

Glavni urednik: Janez Mihelič prof.

Lektor: Danica Bizjak prof.

Glavni in odgovorni urednik Biltena — Hp Medex — Boris Slavec.

Letna naročnina za nečlane 500.—, za tujino 600.—, za člane čebelarских organizacij drugih republik 500.— dinarjev. Cena za posamezno številko je 50.— dinarjev, za tujino 50.— dinarjev. Odpovedi med letom ne upoštevamo. Reklamni oglasi: cela stran — 8000 din, pol strani 5000 din, četrt strani — 3000 din. Splošni oglasi: beseda 10 dinarjev. Člani imajo pravico do enega brezplačnega oglasa v tekočem letu, do 20 besed. Za vsako naslednjo besedo doplačajo po veljavni tarifi 10 dinarjev. Članarina znaša 350.— din in 2 din od panja, s članarino je plačan tudi Slovenski čebelar.

Št. žiro računa pri SDK v Ljubljani, Miklošičeva c.: 50101-678-48636.

Devizni račun št. 50100-620-107-010-30960-943.

Revijo sofinancira RSS.

Po mnenju republiškega sekretariata za prosveto in kulturo št. 421-1/74 je glasilo oproščeno temeljnega davka od prometa proizvodov.

Tiskala tiskarna Tone Tomšič, Ljubljana v 8.900 izvodih.

Rokopisov ne vračamo.